

Haso Popara
Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo

TRAGOM POPISA OSTAVINE JEDNE PAŠINICE IZ 1727. GODINE

Sažetak

U ovome radu autor, na osnovu popisa i podjele ostavine iza umrle Hatidža-hanume, kćerke Šahin-paše Glasinčanina, i drugih neobjavljenih dokumenata iz 17. i početka 18. stoljeća, rasvjetljava rodbinsko-tazbinske veze nekoliko krupnih historijskih ličnosti iz Bosne, koje su u doba osmanske vlasti zauzimale visoke vojne i državničke položaje, te korigira pojedine krive navode u našoj historijskoj literaturi, ne samo o njihovom porijeklu nego i imenima. U radu se nepobitno dokazuje da njen prvi muž Sejfullah-paša, hercegovački sandžakbeg i bosanski beglerbeg, nije bio porijeklom ni iz Maglaja ni iz Tešnja, nego s Glasinca, niti je njegovo ime bilo Sefer-paša. Hatidža-hanuma je sestra Hajdar-bega Šahinpašića, temišvarskog defterdara, majka Abdullah-paše, skopskog sandžakbega, i punica Ferhad-bega Ferhatpašića, banjalučkog kapetana i ćehaje njenog prvog muža Sejfullah-paše. Poslije Sejfullah-pašine smrti Hatidža-hanuma preudala se za Ahmed-agu, sina Hasan-baše, iz sela Čekrekčija¹ kod Visokog, koji se poslije njene smrti pojavljuje kao njen nasljednik.

Ključne riječi: Hatidža-hanuma, Šahin-paša, Sejfullah-paša, Hajdar-beg, Šahinpašić, Abdullah-paša, Glasinac, Visoko, Crna Rijeka, Sarajevo.

Uvod

Sudski dokumenti o popisu i podjeli ostavine iza umrlih lica (*muhallefat defterleri*) iz doba osmanske vlasti u našim krajevima, predstavljaju važan izvor za izučavanje socio-ekonomskog i kulturnog života ostavitelja i njihovih porodica. Pored podataka o ostaviteljima, kao što su: imena, imena njihovih očeva, nasljednika i mjesta stanovanja, oni redovno sadrže i detaljan popis cjelokupne imovine u gotovu novcu i uloženom kapitalu, kao i procijenjenu vrijednost zemljišnih posjeda, kuća, dućana, trgovačke robe, sitne i

1 Selo je dobilo ime po vakifu hadži Mustafi, sinu Ishakovom, poznatijem kao Muslihuddin Čekrekči. U dokumentima iz osmanskog perioda selo se navodi pod imenom *Čekrekči*. U doba austrougarske vlasti i obiju Jugoslavija selo se zvalo *Čekrčiči*. Poslije posljednjeg rata (1992-1995) selu je promijenjeno ime u *Čekrekčije*.

krupne stoke, prihoda sa zemlje, namještaja, odjeće, posuđa, nakita, oružja, knjiga itd. Ostavinski defteri pojedinih posjednika, krupnih trgovaca, alima, hadžija i drugih uglednih ličnosti (ajana) s detaljnim popisima zemljišnih posjeda, trgovačke robe, pokućstva i knjiga podjednako su interesantni, kako za historičare, tako i za etnografe i istraživače naše kulturne baštine. Oni pružaju prvorazrednu građu za izučavanje razvoja čiflučkih odnosa,² trgovine s prekomorskim zemljama³ i veza Bosne i Hercegovine s kulturnim i obrazovnim centrima u drugim krajevima Osmanskog carstva. Osim toga, pojedini ostavinski defteri mogu pomoći u izučavanju porijekla porodica, razrješavanju komplikovanih rodbinsko-tazbinskih veza i ispravljanju krivih navoda u biografijama, čak i krupnih historijskih ličnosti kao što su beglerbezi, sandžakbezi, defterdari, ćehaje, mutesellimi i kapetani tvrđava. Takav slučaj je s popisom i podjelom ostavine iza umrle Hatidža-hanume, kćerke Šahin-bega Glasinčanina.

Iz popisa Hatidžine ostavine - koju je *Sarajevski šerijatski sud*, 29. ševvala 1139. (19. juna 1727.) godine, popisao, procijenio i dvije trećine podijelio između njenih nasljednika, a jednu trećinu uručio izvršiocu njene oporuke (*vasi muhtar*) - vidi se da je ona bila žiteljka sela Čekrekčija, koje je u ono doba pripadalo Šerefuddinovoj mahali u kasabi Visoko u kadiluku Sarajevo i da je, boraveći kao musafirka, umrla u Kučuk Katibovoj mahali (Nadmlini) u Sarajevu. Kao jedini njeni zakonski nasljednici navedeni su: njen muž Ahmed-aga, sin Hasan-baše iz Čekrekčija, njene punodobne unuke Muradhana, Izethana i Melikhana⁴ od umrlog joj sina Abdullah-paše, sina Sejfullah-paše, i njena punokrvna sestra Umihana.⁵

Iz činjenice da je podjela Hatidžine ostavine izvršena putem suda i da je na ime sudskih troškova plaćen pozamašan iznos od 17.549 akči⁶ vidi se da je postojao spor između njenih nasljednika s jedne, i između nasljednika i izvr-

2 Na osnovu ostavinskih deftera iz sidžila Šerijatskog suda u Sarajevu koji se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci dr Yuzo Nagata iz Tokija u dalekom Japanu napisao je studiju pod naslovom *Materials of the Bosnian Notables*, u kojoj je objavio popise ostavine 26 uglednih ličnosti iz Sarajeva i okoline iz 18. i 19. stoljeća. Knjiga je objavljena u izdanju Instituta za studije jezika i kultura Azije i Afrike (v. Yuzo Nagata, *Materials of the Bosnian Notables*, Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, Printed by Hakuei Printing Co., Ltd. Tokyo, 1979).

3 Nedim Filipović, „Nekoliko dokumenata o trgovini za vrijeme turske vladavine u našim zemljama“, *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, II, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1951, str. 59-61.

4 Na kraju popisa njeno ime se navodi kao Devlethana.

5 Popis ostavine nalazi se u sidžilu br. 4, str. 2-5 i *Tārīh-i Enverī*, IV, str. 46-50 u Gazi Husrev-begovoj biblioteci.

6 Prometna cijena jednog šinika (80 oka ili 102,64 kg) pšenice tada je bila 305, ovce 120, krave 600, bika 800, tovarnog konja 1.350, a bivola 1.500 akči.

šioća njene oporuke, s druge strane. Po svojoj prilici, Hatidža je još za života jednu trećinu svoga imetka oporučila u dobrotvorne svrhe i za izvršioca svoje oporuke (*vasi muhtara*) odredila nekog Ibrahim-bašu, sina Mustafina. Budući da su njeni nasljednici ovu oporuku poslije njene smrti pokušali osporiti, Ibrahim-baša je tražio da se podjela izvrši putem suda. Na osnovu predočenog hudžeta o oporuci, sud je dvije trećine Hatidžine ostavine u vrijednosti od 231.985 akči podijelio između nasljednika, a jednu trećinu u vrijednosti od 115.992. akče dao na upravljanje Ibrahim-baši.

Analizom biografskih podataka ostaviteljke, njenog oca, prvog joj muža i nasljednika, pouzdano se može utvrditi da svi oni vode porijeklo s Glasinca. Budući da su neki od njih zauzimali visoke vojne i državničke položaje u Osmanskom carstvu i da se o njihovom porijeklu i imenima često navode pogrešni podaci, u nastavku ovoga rada prvo ćemo dati kraći opis mjesta njihova porijekla, zatim biografske podatke, hronološkim redom položaje koje su zauzimali i, na kraju, integralni popis Hatidžine ostavine na osmansko-turskom i u prijevodu na bosanskom jeziku.

Glasinac

Glasinac je visoravan na planini Romaniji s prostranim Glasinačkim poljem dužine oko 7 km na nadmorskoj visini preko 800 m. Nekadašnja kasaba *Glasinac* utemeljena je na osnovu fermana sultana Murata III (vl. 1574-1595) od 24. šabana 997. (9. jula 1589.) godine na prijedlog inspektora carskih mukata, sarajevskog kadije Hasan-age. Dvadesetak dana kasnije, sultanovim fermanom od 18. ramazana 997. (31. jula 1589.) godine, izdatom na osnovu predstavljanja kadije Čelebi Pazara (Rogatice), u kasabi Glasinac ustanovljen je petak kao pazarni dan.

Da bi privukao što veći broj stanovnika u ovo mjesto, lokalni dobrotvor Hadži Ibrahim-aga je u njemu podigao džamiju, karavan-saraj, dućane i mekteb i osnovao vakuf od 100.000 akči. Ovome vakufu kasnije je priključen i vakuf njegove supruge Aiše-hatun, također od 100.000 akči, tako da je glavnica ovoga objedinjenog vakufa iznosila 200.000 akči. Iz prihoda ovoga vakufa podmirivane su plaće hatiba, imama, vaiza, džuzhana, dvojice mujezina, halife u mektebu (muallima), muarrifa, devrihana, kajjima, mutevelije, džabije, vratara karavan-saraja te pokrivali troškovi nabavke ulja, svijeća i voska za rasvjetu džamije i karavan-saraja. Oko ove džamije formirana je mahala Hadži Ibrahim-agine džamije. U njoj su prema popisu iz 1604. godine bile 62 muslimanske kuće, u kojima je, pored imama, hatiba i dvojice mujezina, živjelo još 59 oženjenih i 7 neoženjenih muslimana. Te godine polovinu stanovništva ove mahale činili su vojnici; 27 spahija, 1 zaim i 1 džundi. Kasaba Glasinac osnovana je radi osiguranja nesmetanog kretanja putnika i

prometa robe. Njeni stanovnici bili su zaduženi da, zajedno sa stanovnicima kasabe Prača, čuvaju prijelaz preko brda zvanog Doljan u kadiluku Čelebi Pazar. Zanimljivo je napomenuti da je dobrotvor Hadži Ibrahim-aga odredio da se vlasniku zemlje od strane vakufa, umjesto badža, pristojbe na povrće i pristojbe na košnice, daje godišnje 125 akči, *sve dok stanovnici ove kasabe budu čuvali spomenuti klanac*.⁷

Kada je 1660. godine, na svome putu prema Sarajevu, Evlija Čelebi prošao kroz Glasinac, opisao ga je *kao napredno muslimansko selo sa četrdeset do pedeset kuća*.⁸ Iz ovoga se može zaključiti da je Glasinac u međuvremenu stagnirao i izgubio status kasabe. S ovoga putovanja Čelebi je ostavio dragocjene podatke i o obližnjem Šahin-pašinom odžaku:⁹ *Ovo je tako veliki odžak (hāndān) okružen alejama, hrastovima i vrtovima da je u stanju ukonačiti po hiljadu konjanika. Da tu odsjedne pet stotina konjanika, njihovim su konjima osigurani pokrivači i torbe, a njima tendžere. Svakom bi se gostu dalo što želi. Tako bi bili ugošćeni i nahranjeni. To je veliki odžak okičen sa sedamdeset do osamdeset raznovrsnih malih soba i odjeljenja u prizemlju i na spratu, te udobnim kupatilom (hammām), a ukrašen vrtovima i baščama. Ovaj odžak poznaju svi putnici kopna i mora*.¹⁰

Krajem 17. i početkom 18. stoljeća stanovništvo Glasinca bilo je desetkovano epidemijama kuge i rastjerano napadima kotorskih i crnogorskih hajduka, koji su palili i žarili po okolnim selima, ubijali muškarce, porobljavali žene, pljačkali imovinu, odvodili stoku i po putevima, planinskim prevojima i klancima presretali trgovce.¹¹ Zbog svoga strateškog položaja, blizine Sarajevu, slabe naseljenosti i smanjene mogućnosti da neko od neprijateljski nastrojenog stanovništva oda vojne podatke neprijatelju, Glasinac je početkom 18. stoljeća služio kao poligon za okupljanje vojnih jedinica prilikom

7 Vidi opširnije: *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, /dalje: *Opširni popis iz 1604.*/ sv. III, obradila: Amina Kupusović, Bošnjački institut Zürich - Odjel Sarajevo i Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2000, str. 92-94; Adem Handžić, „O formiranju nekih gradskih naselja u Bosni u XVI vijeku“, *Prilozi za orijentalnu filologiju, XXV*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1975, str. 138-140; Amina Kupusović, *Rogatica i njena okolina u 16. stoljeću*, magistarski rad u rukopisu (odbranjen na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu), Sarajevo, 2006, str. 111-113.

8 Evlija Čelebi, *Putopis*, /dalje: E. Čelebi, *Putopis...*, / Sarajevo Publishing, Sarajevo, 1996, str. 101. Prijevod i obrada H. Šabanović.

9 Šahin-pašin odžak danas je pusto mjesto Donji Odžak kod sela Košutica u općini Sokolac.

10 E. Čelebi, *Putopis...*, str. 100.

11 Iz jednog huđzeta *Sarajevskog šerijatskog suda* iz treće dekade mjeseca zu-1-kade 1106. (3. - 12. juli 1695.) godine vidi se da su hajduci iz Kotora poharali selo Mrkoviće, novi han u Ljubogošti, selo Jasenik, Ibrahim-begov odžak, selo Lasicu u džematu Butmir i više drugih mjesta. (v. Muhamed Enveri Kadić, *Tarih-i Enveri, IV*, str. 192-194).

većih vojnih pohoda.¹²

Zbog odmetništva crnogorskih brđana i njihovih stalnih pljački po dru-
movima, bosanski namjesnik Numan-paša Ćuprilić dobio je naredbu da izvrši
vojni pohod na Crnu Goru i uspostavi red. On je to učinio u jesen 1714.
godine, kada je osmanska vojska, bez većih gubitaka, za svega pet dana skr-
šila otpor Crnogoraca i 17. oktobra zauzela Cetinje. Vraćajući se s dijelom
vojske preko Gacka u Sarajevo, Numan-paša je sa sobom poveo preko 2.000
zarobljenih crnogorskih stanovnika i, po savjetu svojih najbližih, naselio ih
na Glasinac sa širom okolinom,¹³ što je, već, u prvoj polovini 19. stoljeća,
dovelo do velike promjene u demografskoj strukturi stanovništva.¹⁴ Bila su
to bratstva: Cuca, Bjelica, Ćeklića, Pješivaca, Bjelopavlića, Banjana, Nikši-
ćana, Drobunjaka i dr. Crnogorski brđani masovnije su se doseljavali u ovaj
dio Bosne još u dva navrata, 1866. i 1878. godine. Od tih doseljenika potje-
če skoro sve današnje pravoslavno stanovništvo na Romaniji i široj okolini
(Pale, Sokolac, Prača i Trnovo).¹⁵

Šahin-beg

Hatidžin otac Šahin-beg, poznat i pod imenima: Šahin-aga, Šahin-paša
i Šahin¹⁶ Hasan-paša rodom je s Glasinca. Kao dijete otišao je u Istanbul
i uvježban za janjičara.¹⁷ Nakon školovanja stupio je u svitu Murteza-paše.¹⁸
Godine 1634. postao je kapidžijskim čehajom. U aprilu iste godine, kao
poslanik Visoke Porte u Poljskoj, isposlovaio je oslobođanje od sedmogodiš-

12 Enes Pelidija, *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevačkog mira* /dalje: E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*/, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1989, str. 98.

13 Ibid., str. 85.

14 Većinu od 23 čifluka u rukama muslimana džemata Glasinac 1835. godine, obrađivali su nemuslimani (v. Dr. Avdo Sućeska, „Popis čifluka u Rogatičkom kadiluku iz 1835. godine“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XIV-XV/1964-65, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1969, str. 246-249).

15 Enver Imamović, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 1998, str. 40.

16 On, najvjerovatnije, potječe iz porodice Sokolović. Na to upućuje i njegovo ime Šahin, koje u prijevodu znači soko. Ova porodica dala je više značajnih ličnosti u Osmanskom carstvu, od kojih je najpoznatiji veliki vezir Mehmed-paša Sokolović. Postojalo je više ogranaka ove porodice, ali nije moguće sasvim tačno utvrditi njihove međusobne srodničke odnose. Nastanjivali su predio između Glasinca i Polimlja.

17 Hrv. encikl., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59294> (dostupno 12. 10. 2014.)

18 Murteza-paša Novošeherlija bio je amidžić velikog vezira Ibrahim-paše Novošeherlije. Na desetke godina begovao je i pašovao po Bosni i Ugarskoj (v. Dr. Safvet beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, /dalje: Bašagić, *Znameniti Hrvati...*/ Izvanredno izdanje Matice Hrvatske za godinu 1931, Zagreb MCMXXXI, str. 52.

njeg zatočeništva tatarskog princa Islam-Giraja i javio da Poljska, zauzeta ratom s Rusijom, svesrdno traži mir s Visokom Portom.¹⁹ U oktobru iste godine Murteza-paša ga je poslao u Istanbul da dobije sultanovu dozvolu za zaključenje mira s Poljskom.²⁰ Godine 1636. postao je vrhovnim zapovjednikom janjičara (janjičarski aga), a godinu dana kasnije (1637) imenovan je beglerbegom Halepa i Tripolisa.²¹ Slijedeće godine istakao se u vojnom pohodu sultana Murata IV (vl. 1623 -1640) na Bagdad. Krajem novembra 1638. godine sa svojim zemljakom, silahdarom Mustafa-pašom s dvanaest hiljada vojnika prešao je Tigris i poharao Šehirban, a u decembru s arapskim emirom Eburišom protjerao Perzijance iz Dijale.²² Neposredno nakon osvajanja Bagdada sultan je za namjesnika u Bosni postavio Šahin-pašu. On je stigao na Glasinac u mjesecu saferu 1049. (3. juna - 2. jula 1639.) godine, gdje su mu zemljaci pripremili gostoprimstvo. Nekoliko mjeseci ranije, dok je još trajala proslava osvajanja Bagdada, u Sarajevo je stigao njegov zamjenik (*mutese-lim*), koji je od Mehmed-paše Vuče preuzeo upravljanje Bosnom.²³

Prvi poznati ferman upućen Šahin-paši, kao bosanskom beglerbegu, datiran je u drugoj dekadi mjeseca ševvala 1048. (15. - 24. februara 1639.) godine, a odnosi se na zatvaranje skela: Split, Šibenik, Zadar i drugih novootvorenih skela od Bosne do Valone, Soluna i Janjine te prekid prometa svih

19 Na osnovu Šahin-pašina izvještaja sultan je prekinuo pohod na Poljsku i iz Jedrena se vratio u Istanbul. Glavnina vojske pod komandom Murteza-paše tada je bila već stigla do Ruščuka (danas Rase u Bugarskoj). Poslije zaključenja mirovnog ugovora s Poljskom u mjesecu džumade-l-ula 1045. (13. oktobar - 11. novembar 1635.) godine vojsci (u kojoj je bilo i 20.000 Bošnjaka) dozvoljeno je da se vrati kući (v. Muvekkit, *Povijest Bosne, I*, str. 291-300).

20 Joseph von Hammer, *Historija turskog (osmanskog) carstva, II*, /dalje: Hammer, *Historija.../* Zagreb, 1979, str. 289-290.

21 Za vrijeme Šahin-pašine uprave na području današnjeg Libana sučeljavale su se dvije moćne lokalne dinastije: Druza *Ma'nija* (المعنيين) i Kurda *Al Sifā* (ال سيفا). Poglavice ovih porodica nominalno su priznavale osmansku vlast, dok su u unutrašnjim poslovima vladale samostalno, prenosile svoja lenska dobra na potomke i utjerivale poreze i dadžbine. Ispovijedajući islam pred Osmanlijama, a družizam pred svojim narodom, poglavica *Ma'nija* Fahrud-din II je gajio simpatije prema kršćanskim misionarima, uglavnom francuskim katolicima, koji su u Bejrutu, Sidonu, Tripolisu, Halepu, Damasku, pa čak i po libanskim selima, uspostavljali svoje centre. U dosluhu s Ferdinandom Medičijem, velikim vojvodom od Toskane, on je radio na osamostaljenju i raskidu svih veza s Visokom Portom, što je dovelo do sukoba s Osmanlijama. Rezultat toga sukoba bilo je njegovo privođenje i pogubljenje 1635. godine u Istanbulu. (v. Filip Hiti, *Istorija Arapa*, drugo izdanje, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1973, str. 514-515). S drugom porodicom (Al Sifā), koja je nastanjivala područje između rijeka Kelb i Ibrahim (sjeverno od Bejruta) i vladala Tripolisom, obračunao se Šahin-paša (v. Hikmat Šarīf, *Tārīḥ Ṭarābulus al-Šām min aqdam azmānihā ilā hāḏihī al-ayyām*, Bayrūt, 1998, str. 103).

22 J. Hammer, *Historija.../*, str. 305-306.

23 Muvekkit, *Povijest Bosne, I*, str. 318.

vrsta robe s Venecijom.²⁴ Još dok se odmarao na Glasincu na putu za Sarajevo, Šahin-paša je saznao da su tridesetak haramija, pod vođstvom zloglasnih razbojnika Abdurahman-vojvode i Zuke-haramije iz kasabe Kladanj, tih dana napali jednu karavanu od 400 sarajevskih trgovaca koji su se vraćali s ljetnog vašara na Radani u nahiji Prozor, ubili devetnaest trgovaca muslimana i jednog kršćanina, a njihov novac i robu opljačkali. Čim je čuo za ovaj slučaj, Šahin-paša je poslao vojsku u potjeru za haramijama i spašavanje razbjeglih trgovaca u okolini Prusca. Otuda se Šahin-paša vratio 12. rebiu-l-evvela 1049. (11. jula 1639.) godine, sa svojim pukom (*alajom*) ušao u Sarajevo i pod Goricom razapeo svoj veliki šator. Sutradan je otišao na džuma-namaz, a u subotu je sazvao divan i pogubio bosanskog defterdara Mahmud-efendiju.²⁵ Nakon toga, Šahin-paša se posvetio sređivanju nesigurnih političkih i gospodarskih prilika u Bosni i suzbijanju hajdučije. U Državnom arhivu u Dubrovniku čuva se osam fermana naslovljenih na njegovo ime. U šest fermana (februar - septembar 1639) oslovljen je bosanskim beglerbegom, a u dva (juni 1641) hercegovačkim sandžakbegom.²⁶

Dok je bio na položaju hercegovačkog sandžakbega (1641), njegovi vojnici opljačkali su Konavle. Dubrovčani su se žalili Visokoj Porti, pa je zbog toga, ubrzo, uklonjen s toga položaja i izdat ferman kojim se hercegovačkim sandžakbezima i drugim službenicima zabranjuje da na putu za Novi (danas Herceg Novi) prolaze kroz Konavle.²⁷ Najvjerojatnije je u ovom periodu

24 Vesna Miović, *Dubrovačka Republika u spisima osmanskih sultana Državnog arhiva u Dubrovniku*, (dalje: V. Miović, *Dubrovačka Republika...*), Dubrovnik, 2005, str. 236.

25 Mahmud-efendija, porijeklom iz Zeničkog kadiluka, bio je jedan od najvećih krvopija osmanskih finansija. Razloga za njegovo kažnjavanje bilo je mnogo (Vidi opširnije: Muvekkit, *Povijest Bosne*, I, str. 393-323; J. Hammer, *Historija...*, II, str. 313-315 i Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austro-ugarske okupacije*, Sarajevo 1937, str. 86-90).

26 V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 263-265 i 270.

27 *Godine 1419. Dubrovčani su kupili dio Konavala od Sandala Hranića. Hranić je na dubrovačkom području posjedovao zemljište i kuću u Gradu, za koje su mu Dubrovčani plaćali zakupninu. Nakon njegove smrti pravo na zakupninu naslijedio je Stjepan Vukčić, zatim Vukčićev sin Ahmed-paša Hercegović, pa Hercegovići nasljednici do gašenja obitelji oko 1588. godine. Godinu kasnije, bosanski defterdar zatražio je od sultana Murata III dozvolu za prodaju na javnoj dražbi Hercegovićevo naslijeđe, vinograda u Konavlima i kuće u Gradu, pozivajući se na zakon po kojemu je imovina osmanskih podanika, umrlih bez nasljednika, prelazila u vlasništvo osmanske države* (v. V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 66-68.).

O tome kako su Dubrovčani - potkupljivanjem svjedoka i mitom u Istanbulu - uspjeli dobiti Konavle, a kasnije mijenjati, čak i visoke carske zapovijedi o osnivanju zasebnog sandžaka, te ispošljavati smjene hercegovačkih namjesnika i fermane o zabrani njihovog prolaska kroz to područje, vidjeti opširnije u nastavku gore navedenog rada Vesne Miović (str. 68-72).

podigao odžak na Glasincu, čiji je gore navedeni opis, dvadesetak godina kasnije, ostavio Evlija Čelebi. Poslije svrgavanja s položaja hercegovačkog sandžakbega postavljen je za namjesnika u Kaniži, ali je i s toga položaja bio svrgnut 1644. godine. Šahin-paša je umro od kuge u Istanbulu u septembru 1647. godine.²⁸

Prema narodnoj junačkoj pjesmi *Gazi Husrev-beg vodi svatove u Stanbol*²⁹ Šahin-paša bio je oženjen sestrom nekoga bega Ljubovića iz Nevesinjskog polja. Iz braka s njom imao je sina Hajdar-bega Šahinpašića, koji je bio oženjen iz Istanbula.³⁰

Hajdar-beg Šahinpašić

Hajdar-beg, sin Šahin-paše s Glasinca, poznati je junak koji se istakao u Bici kod Knina 21. marta 1654. godine. Tada je bosanski namjesnik Fadil-paša Maglajac sa svojom vojskom priskočio u pomoć opkoljenim borcima u tvrđavi Knin, razbio mletačku opsadu i posjekao više od 2.500 neprijateljskih vojnika. Budući da je nosio titulu zaima, pouzdano se može tvrditi da je uživao zeamet koji je, kao muški potomak, naslijedio iza svoga umrlog oca Šahin-paše.³¹ Tada je morao imati najmanje dvadeset godina. Kasnije je bio defterdar u Temišvaru.³² Drugih pouzdanih podataka o Hajdar-begu Šahinpašiću nismo mogli pronaći.³³ Moguće je da je on otac Rustem-paše Šahinpašića, koji je u Bici pod Ozijom 1737. godine dopao ruskog sužanjstva. Preko njega vode porijeklo Šahin-pašini potomci (Šahinpašići), koji i danas žive u više mjesta u Bosni i Hercegovini.

28 J. Hammer, *Historija...*, II, str. 351.

29 Vidi: *Narodne pjesme muslimana Bosne i Hercegovine*, sabrao Kosta Hörmann 1888-1889, priredila Đenana Buturović, „Svjetlost“, Sarajevo, 1976, str. 3-24.

30 To što se u pjesmi pojavljuje više kronoloških i topografskih skokova (Gazi Husrev-beg, Đerzelez Alija, Idris-Arapin) koji se kose s historijskim činjenicama, ne umanjuje njenu vrijednost. To je slaba strana većine junačkih pjesama i njihovih pjevača. Ovi kronološki i topografski skokovi ne smiju se ispravljati, jer u tom slučaju pjesma više ne bi bila narodna.

31 Najvjerovatnije je riječ o selima Biosko kod Sarajeva, Crnoj Rijeci kod Olova i selu Čekrekčije kod Visokog, a možda i drugdje. To se može zaključiti po tome što su njegove sestre Hatidža u Umihana u tim selima uživale čifluke.

32 Muvekkit, *Povijest Bosne*, I, str. 351; Bašagić, *Znameniti Hrvati...*, str. 22.

33 Možda je on identičan s Hajdar-pašom Bošnjakom, koji se istakao u ratovima za vrijeme austrijskih upada u Bosnu krajem 17. stoljeća i koji je 1108/1696. godine bio paša Pančeva (v. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani II*, Istanbul, 1311/1893, str. 261). Ovome ide u prilog činjenica da su se i Temišvar i Pančevo nalazili na istom pograničnom dijelu Osmanskog carstva (serhadu).

Sejfullah-paša Glasinčanin

Prvi muž Hatidža-hanume, kćerke Šahin-pašine, bio je Sejfullah-paša Glasinčanin. Iako je punih petnaest godina pašovao po Bosni i Hercegovini i dva puta bio namjesnik (beglerbeg) Bosanskog ejaleta, o njegovom porijeklu i pravom imenu u našoj historijskoj literaturi vlada prava konfuzija.³⁴ Od njega su napravljene dvije ličnosti; jedna koja se zove Sefer Maglajac i druga koja se zove Sejfullah Tešnjak. U ovome radu mi ćemo pokušati dokazati da je riječ o jednoj te istoj ličnosti, čije je pravo ime Sejfullah i koja po porijeklu nije ni iz Maglaja ni iz Tešnja, nego s Glasinca. U najstarijem i najpouzdanijem popisu bosanskih beglerbega što ga je sačinio Abdullah Drnišlija stoji: *Glasinčanin Sejfullah-paša, godina 1114/1703*. (غلاسنجه لي سيف الله پاشا سنه ١١١٤).³⁵ Osim toga, u svakom od tridesetak dokumenata (fermana, arzova, mahzara, bujuruldija i ilama) stoji ime Sejfullah, a ne Sefer. I konačno, na njegovom službenom pečatu, ovalnog oblika, stoji ime Sejfullah.³⁶

- 34 Vidi: Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (1463-1850)*, Sarajevo, 1900, str. 90 i *Znameniti Hrvati...*, str. 67; Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austro-ugarske okupacije*, Sarajevo, 1937, str. 115; Muvekkit, *Povijest Bosne, 1*, str. 445 i 351; Fra Bono Benić, *Ljetopis sutješkog samostana*, IRO „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1979, str. 101-102; Hamdija Kapidžić, „Jedna bujurultija bosanskog vezira Sefer-paše“, *Gajret*, Sarajevo, 1935, str. 93; Enes Pelidija, *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevačkog mira 1699-1718*, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1989, str. 44, 56-57, 60, 111, 129, 250 i 289-290; Dušanka Bojanić Lukač, „O banjalučkoj sedžadi“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga XI-XII, Sarajevo, 1985, str. 269; Adin Ljuca, *Maglaj na tragovima prošlosti*, Prag, 1999, str. 138; Vedad Bišćević, *Bosanski namjesnici osmanskog doba (1463.-1878.)*, Sarajevo, 2006, str. 221-222, 226, 461 i 471; Vesna Miović, „Presudna uloga bosanskog namjesnika Sejfullah-paše u dubrovačkoj borbi za smanjenje harača“ u: *Dubrovačka Republika u spisima namjesnika Bosanskog ejaleta i Hercegovačkog sandžaka*, Državni arhiv u Dubrovniku, Dubrovnik, 2008, str. 51-56.
- 35 Abdullah Drnišlija - koji je od 1695. (a možda i od 1693.) godine obavljao službu pisara (katiba) u Sarajevskom šerijatskom sudu, zatim muderrisa Malkoč-efendijine medrese u Sarajevu, a poslije okončanja bečko-turskog rata i zaključivanja mirovnog ugovora u Sremskim Karlovcima 26. januara 1699. godine, predstavnika sarajevskog munle u delegaciji osmanske države koja je učestvovala u mješovitoj tursko-austrijskoj i tursko-mletačkoj komisiji za utvrđivanje granice, najvećim dijelom oko Bosne i Hercegovine - sigurno je lično poznao Sejfullah-pašu, tako da o njegovom imenu i porijeklu ne može biti nikakve sumnje. Osim toga, Abdullah Drnišlija je svojom rukom potpisao nekoliko sudskih dokumenata u kojima se navodi Sejfullah-pašino ime.
- 36 Na Sejfullah-pašinom pečatu, izrađenom 1114/1702-1703. godine, stoji natpis raspoređen u tri polja. U gornjem polju piše (وما توفيقى إلا بالله) *A moj uspjeh zavisi samo od Allaha*, u donjem polju (عليه توكلت واليه أنيب) *U Njega se uzdam i Njemu se obraćam*, a u srednjem polju (بإد حاصل مراد سيف الله) *Neka se Sejfullahova želja (murad) ispuni!* Tekst u gornjem i donjem polju, koji je Sejfullah-paša uzeo za moto na svome pečatu, predstavlja završetak 88. ajeta iz sure *Hūd*. To su, zapravo, Šu‘ajb, a. s., riječi upućene svome narodu: *Jedino želim da učinim dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se*

Iz činjenice da je bio oženjen kćerkom Šahin-paše može se zaključiti da i Sejfullah-paša potječe iz neke ugledne porodice s Glasinca. Kao paša, prvi put se spominje 1106/1694. godine na položaju namjesnika Hercegovačkog sandžaka.³⁷ Na istom položaju bio je i 1108/1697. godine. Početkom te godine carskim fermanom bilo je naređeno bosanskom beglerbegu Mehmed-paši Korči da sa svojom neposrednom pratnjom i bosanskom vojskom krene prema rijeci Prut radi učešća u ratu koji će se voditi pod Beogradom,³⁸ a Sejfullah-paši zapovijedeno: *Fermanom si ti zadužen da budno pratiš na situaciju u tim krajevima i da držiš red kao što je propisano. O svemu o čemu treba da obavještavaš beglerbega, slaćeš mu neprekidno izvještaje. Posebno ti se naređuje da dobro čuvaš pogranične krajeve.*³⁹

Iz jednog nedatiranog i nepotpisanog izvještaja o događanjima u Sarajevu za vrijeme provale Eugena Savojskog vidi se da je Sejfullah-paša tada već bio smijenjen s položaja namjesnika Hercegovačkog sandžaka.⁴⁰ Tri

uzdam i Njemu se obraćam. (إن أريد إلا الإصلاح ما استطعت وما توفيقي إلا بالله عليه توكلت وإليه أنيب). Puni smisao poruke razumije se tek iz nastavka kur'anskog teksta: *Neka vas neslaganje sa mnom nipošto ne dovede do toga da vas zadesi ono što je zadesilo Nuhov narod ili Hudov narod ili Salihov narod. A i Lutov narod nije mnogo prije vas živio* (Hüd, 89).

37 Vidi: Safvet beg Bašagić-Redžepašić (Mirza Safvet), *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (od 1463. -1850. g.)*. Vlastita naknada, Sarajevo, 1900, str. 184.

38 Iz fermana naslovljenog na bosanskog beglerbega Mehmed-pašu Korču vidi se da je kao datum početka rata bio određen 22. muharrem 1109. (11. augusta 1697.) godine (v. *Turski dokumenti 5*, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, str. 311). Mehmed-paša nije otišao na ovaj pohod jer je u ljeto te godine bio zauzet odbranom tvrđave Bihać koju su s vojskom od dvadeset hiljada vojnika, 26 baljemez topova, kalanbura te šahi topova napadali princ Eugen Savojski i hrvatski general Karlovca. Kada je čuo za poraz osmanske vojske kod Sente od 9. septembra 1697. godine, od tuge se razbolio i petnaesti dan umro.

39 *Turski dokumenti 5*, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, /dalje: TD 5, u GHb/ str. 311. (Preveo Abdulah Polimac).

40 U izvještaju stoji: *U utork uveče, 6. rebiu-l-ahira 1109. (22. oktobra 1697.) godine, kada je stigla vijest iz Visokog da će njemačka vojska udariti na grad Sarajevo, vezir Daltaban-paša, koji je bio određen sa još šestoricom čauša u tvrđavu Počitelj, je otkazao poslušnost i bez odobrenja otuda pobjegao i zajedno sa smijenjenim Sejfullah-pašom iz Hercegovine došao u Sarajevo. Za vrijeme najžešćeg napada, on je bio u Sarajevu, ali kad je počelo sve goriti, njega je uzela velika panika i nije ni stupio u borbu. U takvoj situaciji, na pitanje miralaja Bosne, Hasan-bega, zašto je pobjegao (iz Počitelja) i kad je već pobjegao zašto nije stupio u borbu s neprijateljem nego je pao u paniku, on je otvoreno molio od naroda mahzar o ovoj situaciji da se navede: da je Nijemac, saznajući da je Mehmed-paša umro, navalio na memleket koji nije imao svog upravljača i eto sada uspjelo mu je da ga zauzme i razruši. Mi smo svi sa porodicama, a i drugi nevjernici će nas presresti... Ovaj carski vezir je bio među nama. Međutim, on je gledao samo da sa nešto svojih pristalica izbjegne prema Beogradu. Tom prilikom mu je predat mahzar kojim se obavještavaju naša braća muslimani i Visoka Porta o našem položaju. On je našao svoga čovjeka koji je otišao u Istanbul s mahzarom, ali se je tada proširila vijest da se je neprijatelj povukao* (v. *Turski*

mjeseca nakon katastrofalnog požara u Sarajevu, Sejfullah-paša, kao bivši miri-miran Hercegovine, zajedno s još šest istaknutih ličnosti,⁴¹ potpisao je mahzar upućen Visokoj Porti, u kojemu se navodi da je *Mustafa-paša (Daltaban) došao u Sarajevo na molbu cjelokupne ehalije i da je u pripremanju otpora neprijatelju učinio sve što je mogao.*⁴² Poslije Mehmed-pašine smrti, kratko vrijeme, od mjeseca rebiu-l-evvela 1109. (17. septembar - 16. oktobar 1697.) pa do zime, na položaju beglerbega Bosanskog ejaleta bio je njegov ćehaja Sari Ahmed-paša.⁴³ Njegov nasljednik Daltaban Mustafa-paša, na osnovu carskog fermana, za muhafiza Tešanja postavio je bivšeg mutesarrifa Hercegovačkog sandžaka Sejfullah-pašu. Njemu je za troškove popravke i obezbjeđenja tvrđave iz prihoda bosanske džizije bilo dodijeljeno 2.500 groša.⁴⁴ Otuda je Sejfullah-paša poslao arzuhal preko svoga čovjeka u Istanbul i zamolio da mu se dozvoli da stanuje u svojoj kući izvan mjesta službovanja. Iz fermana naslovljenog na njegovo ime vidi se da mu je to bilo dozvoljeno.⁴⁵ Iste godine (1109/1698) Sejfullah-paša dobio je ferman u kojem se kaže: *Ti si bio zadužen da vršiš obezbjeđenje tvrđave Tešanj, ali sada je raspoređen u spomenutu tvrđavu Isa-beg. Kao dobar poznavalac prilika na granicama, ti si stavljen na raspolaganje veziru Mustafa-paši, bosanskom valiji da te on po potrebi rasporedi u carsku službu. Čim stigne ovaj emri šerif, ti ćeš se staviti pod komandu gore spomenutog vezira da te on odredi gdje ćeš biti u carskoj službi.*⁴⁶

U mjesecu džumade-l-ula 1114. (23. septembar - 22. oktobar 1702.) godine na položaj velikog vezira došao je Daltaban Mustafa-paša. Po svoj prilici, na njegov prijedlog za beglerbega Bosanskog ejaleta u mjesecu redžebu 1114. (21. novembar - 20. decembar 1702.) godine postavljen je Sejfullah-paša.⁴⁷ Na taj način htio se odužiti za dobro koje mu je Sejfullah-paša, kao sandžakbeg Hercegovačkog sandžaka, učinio dok je bio zatočen u tvrđavi Poči-

dokumenti 2, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci /dalje: TD 2, u GHb/, str. 270-271, (Preveo Abdulah Polimac).

41 Osim Sejfullah-paše, ovaj mahzar su potpisali: Hadži Husein Muzaferija (muderris); Mehmed Šeheriya, bivši kadija Bosna Broda; Ahmed, bivši kadija; Mehmed, muftija grada Sarajeva; Seid Mustafa, privremeni kadija Banje Luke i Mehmed, (tadašnji) defterdar Bosne.

42 TD 2, u GHb, str. 271-272.

43 Spomenuti je bio rodom iz sela Osijek kod Sarajeva (v. Muvekkit, *Povijest Bosne, I*, str. 425-426.).

44 TD 5, u GHb, str. 329-334.

45 Ibid., str. 319-320.

46 Ibid, str. 336.

47 Tim povodom sarajevski pjesnik Mehmed Rešid mu je spjevao jednu pjesmu od devet stihova (v. Muhamed Enveri Kadić, *Tāriḥ-i Enverī*, V, str. 56).

telj.⁴⁸ Prvi zadatak koji je Sejfullah-paša dobio bio je da sa svojim timar-defterdarom pomogne Mehmedu, kapidžibaši Visoke Porte, koji je bio zadužen da izvrši pregled svih gedika po tvrđavama u Bosanskom ejaletu i provjeri koji su mustahfizi na svome mjestu, a koji nisu, te da o tome sačini odvojene deftere i dostavi ih Porti.⁴⁹ Drugim fermanom Sejfullah-paši, sarajevskom i drugim kadijama je bilo naređeno da bivšeg bosanskog vezira Halil-pašu, koji je određen za namjesnika Kandije - ukoliko se još uvijek nalazi u Bosni - zadrže, jer su se mnogi žitelji Bosne žalili da im je protuzakonito, neosnovano i prekomjerno uzimao novac.⁵⁰ Dva mjeseca po dolasku Sejfullah-paše za bosanskog beglerbega, saznalo se da je veliki vezir Daltaban Mustafa-paša pogubljen, pa su ulema, dobri ljudi i sirotinja Sarajeva (očito na Sejfullah-pašinu molbu) novom velikom veziru Rami Mehmed-paši uputili mahzar koji glasi: *Sadanji bosanski valija, njegova visost Sejfullah-paša, došao je u navedeni grad koncem mjeseca šabana ove godine, sa zadatkom da privede kraju novozaključeni mirovni ugovor, da sredi pitanje granica koje su ostale neriješene, da isprazni i dovrši utvrđenje Novog i da za sva pitanja oko definitivnog uređenja granica, odredi ljude i pošalje na lice mjesta. I sve ostalo što je bio dužan da obavlja od carskih poslova, on je najbolje obavio, a posebno je to što je s njegovim postupcima zadovoljna i raja i narod. Ukratko, to je siguran, pobožan i pravedan čovjek i u svakom pogledu siguran. Otkako je on tu, ehalija mirno spava i uživa u miru i spokojstvu. Stoga se mahzarom predlaže da gore spomenuti ostane kao valija u Bosni.*⁵¹ Izgleda da je Sejfullah-paša, odmah po dolasku na mjesto beglerbega, počeo uvoditi nezakonite namete na raju kao što su taksa na zehiru i kudumiju, zbog čega se ona žalila Visokoj Porti. Već u mjesecu ševvalu 1114. (18. februar - 18. mart 1703.) godine dobio je ferman kojim mu se naređuje da sve što je od raje nezakonito uzeo vrati, i prijeti: *Ako ponovo dođe tužba da si u bilo čemu napravio prestup, bićeš*

48 Daltaban Mustafa-paša je porijeklom iz Manastira (danas Bitol) u Makedoniji. Dok je s vojskom, kao namjesnik Dijarbekra, bio u Sofiji na putu za Beograd (u julu 1697), sultanu su izložene brojne pritužbe na njegovu samovolju, bacanje u tamnicu nevinih ljudi, javne prodaje i ucjenjivanja. Budući da je njegova krivnja dokazana, sultan ga je osudio na smrt. Na zalaganje šejhu-l-islama Sejjid Fejzullah-efendije, sultan mu je poštudio život, s tim što mu je oduzet sav imetak i bio prognan u tvrđavu Počitelj, odakle mu je Sejfullah-paša omogućio bijeg u Sarajevo. Kasnije ga je sultan pomilovao i postavio za beglerbega Bosanskog ejaleta. Na preporuku šejhu-l-islama Fejzullah-efendije, Daltaban Mustafa-paša dospio je do položaja velikog vezira. Ubrzo je došao u sukob sa šejhu-l-islamom i zbog pokušaja njegova trovanja sultan ga je osudio na smrt i dao pogubiti 10. ramazana 1114. (28. februara 1703.) godine (v. J. Hammer, *Historija...*, III, str. 91-92; *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 8, str. 433-434).

49 TD 7, u GHb, str. 50-51.

50 Ibid., str. 52-53.

51 TD 2, u GHb, str. 234.

kažnjen.⁵² Po svojoj prilici, u nezakonitim radnjama su učestvovali i Sejfullah-pašin zet, Ferhad-paša Ferhatpašić, kapetan Banje Luke i Sejfullah-pašina žena Hatidža (Ferhad-pašina punica), jer mu se u jednom fermanu naređuje: *Ferhad-pašin sin, kapetan Banje Luke i njegova punica treba da krenu u Istanbul, pa će gore navedeni miri miran dati određen broj ljudi i ovlastiti jednog kapetana da ih dovede u Istanbul. Tako sam ja blagoizvolio narediti*.⁵³ Budući da to nije blagovremeno učinio, dobio je drugi ferman u kojem stoji: *Tebi je ranije poslan emri šerif da odrediš jednog kapetana i nekoliko ljudi koji će dopratiti (dovesti) ranijeg banjalučkog kapetana Ferhad-pašina sina*,⁵⁴ *ali tome nije udovoljeno i pored ponovne naredbe. Moguće je da si ti to zanemario. Naređujem ti da odmah toga kapetana kao zatvorenika okovanog pošalješ u Istanbul*.⁵⁵ Početkom iste godine smijenjen je arpadžija Kliškog sandžaka Ali-paša⁵⁶ i na njegovo mjesto postavljen bivši sandžakbeg Hercegovačkog sandžaka Mustafa-paša. Iako je carskim fermanom bosanskom beglerbegu Sejfullah-paši bilo naređeno da Ali-pašu pošalje u Istanbul, on to nije blagovremeno učinio.⁵⁷ Budući da su se i Ali-pašini sinovi sa svojom družinom miješali u vilajetske poslove, činili nered i udarali na obraz svijetu, Sejfullah-paši i kadiji Akhisara bilo je naređeno da ih prvo opomenu, a ako se i nakon upozorenja ne smire, da njihove podatke dostave Porti.⁵⁸ U slijedećem fermanu naslovljenom na Sejfullah-pašu kaže se: *Tebi je naređeno da dopre-*

52 TD 7, u GHb, str. 53-54.

53 Ibid., str. 54-55.

54 Ferhad-paša Ferhatpašić, potomak Ferhad-paše Sokolovića bio je oženjen Zejneb-hanumom, Sejfullah-pašinom i Hatidža-hanuminom kćerkom. Iz braka s njom imao je dvije kćerke: Hatidžu i Fatimu. Iz popisa njegove ostavine od 5. maja 1715. godine može se zaključiti da je porodicu ostavio u velikim dugovima i da se s njim ugasila ova grana potomaka Ferhad-paše Sokolovića, prvog bosanskog beglerbega (v. Dušanka Bojanić Lukač, „O banjalučkoj sedžadi“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga XI-XII, Sarajevo, 1985, str. 268-269).

55 TD 7, u GHb, str. 58.

56 Tokom 1702. godine Ali-paša je na osnovu carskog fermana bio zadužen da popravi 15 vojnih utvrđenja i hanova na rijeci Cetini. Prema proračunu, troškovi su iznosili 476.055 čuruk akči. Za isplatu radne snage bilo je određeno 5.000 groša iz prihoda carine sa skele Bosanskog ejaleta iz 1701. godine (v. E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 110).

57 Iz jednog mahzara koji su 23. zu-l-kade 1114. (10. maj 1703.) godine ispred uleme, dobrih ljudi, svih pripadnika deftera i divana, zaima i timarlija Visokoj Porti uputili muderris Abdullah Drnišlija i Mustafa-beg, novi mutesarif Kliškog sandžaka, vidi se da je traženo njegovo pomilovanje. Na kraju navedenog mahzara stoji: *Sada je ostario, a do sada je on učinio velikih zasluga dinu i devletu, pa je zbog toga zaslužio svestranu milost padišaha. U tom smislu se dostavlja Porti mahzar, a ona će dalje odlučiti*. Na margini stoji bilješka u kojoj se kaže da je Ali-paša umro u Jedrenama u drugoj dekadi mjeseca ramazana 1123. (23. oktobar - 2. novembar 1711.) godine (v. TD 2, u GHb, str. 241-242).

58 Ibid., str. 55-57.

miš bivšeg mutesarrija Kliškog sandžaka Ali-pašu u Istanbul, ali ti to nisi do sada učinio. Ulijenio si se. Za to ćeš odgovarati i snositi posljedice. Sada su se opet nekoliko ljudi, žitelja kadiluka Akhisar, žalili na Ali-pašu i njegove sinove Visokoj Porti. Naređuje ti se da otpremiš Porti kako spomenutog Ali-pašu tako i njegove sinove, po mubaširu, carskom kapidžibaši koji je za to određen kao mubašir. Uz pratnju navedenog mubašira i potrebnog broja ljudi koji će s njim poći, odmah ćeš poslati Ali-pašu i njegove sinove. Uбудuće se dobro čuvaj da se ne bi razlijenio i odlagao izvršenje naredaba. Sve što ti se naredi moraš odmah sa najvećom pažnjom odmah izvršiti.⁵⁹

Za vrijeme Sejfullah-pašine uprave Bosnom tokom 1703. godine bilo je mnogo ekscesa u pograničnim krajevima i prema Mletačkoj Republici i prema Austriji. Na granici prema Mletačkoj Republici, problemi su se ogleдали u prelasku mletačke raje na osmansku teritoriju, nasilnom napasanju stoke, kosidbi livada, obrađivanju zemlje, uništavanju i odvoženju usjeva i hajdučiji.⁶⁰ S druge strane, austrijska vojska otezala je s povlačenjem i predajom tvrđave Bosanski Novi, koja je, prema Karlovačkom mirovnom ugovoru, pripala Osmanskom carstvu.⁶¹ Početkom 1703. godine oko ove tvrđave došlo je do ozbiljnijeg zaoštavanja odnosa s Austrijom. O tome je sultan obavješten preko austrijskog predstavnika, deset dana prije nego što je od bosanskog beglerbega stigao službeni izvještaj, pa je Sejfullah-paši poslan ferman u kojem, između ostalog, stoji: *Zar o svemu tome što se je zbililo nije bio dužan da izvjesti Portu valija tog pograničnog vilajeta i da pita šta treba da poduzme u tom slučaju? Valija pograničnog vilajeta kao što je Bosna dužan je odmah izvjestiti Portu o svakom najmanjem događaju. Međutim, gore navedeni valija to nije učinio niti je išta na tome do sada uradio, a morao je to učiniti prije svih ostalih.⁶²*

Jedna originalna bujuruldija Sejfullah-paše od 26. ševvala 1114. (15. marta 1703.) godine čuva se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu.⁶³ U njoj Sejfullah-paša naređuje zamjeniku kapetana u Novom da preuzme i čuva tvrđavu Novi i otoke u rijeci Uni, koji su po mirovnom ugovoru pripali Osmanskom carstvu.

Ovdje treba spomenuti još jedan važan posao koji je Sejfullah-paša tokom 1703. godine obavio u korist Dubrovačke Republike i svoju ličnu korist, a na štetu carske blagajne. Kada su Austrijanci 1686. godine od Osmanlija preoteli

59 Ibid., str. 61-62.

60 Vidi opširnije: E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 60.

61 Ibid., str. 114.

62 TD 7, u GHb, str. 62-63.

63 Vidi: Azra Gadžo-Kasumović, „Funkcija osmanskog valije u Bosanskom ejaletu i dokumenti koje je izdavao“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga XXXIII, Sarajevo, 2012, str. 40.

Budim, Dubrovčani su, očekujući njihove daljnje pobjede, u tajnosti počeli plaćati tribut austrijskom caru, a pod izgovorom propasti trgovine i pada prihoda u ratnim okolnostima, Osmanskom carstvu prestali plaćati godišnju džizju od 12.500 dukata. Porta je 1695. godine konačno popustila pred dubrovačkim uvjerenjima i na ime osam zaostalih harača naplatila samo 19.000 ungarara, te oprostila sve buduće harače do završetka Morejskog rata.⁶⁴ Međutim, i nakon potpisivanja mirovnog sporazuma s Venecijom,⁶⁵ Dubrovčani su nastavili tvrditi da ne mogu platiti harač i da će se morati sa svojim porodicama iseliti i zauvijek napustiti svoju državu, koje će se onda dočepati osmanski neprijatelji. Ovakve riječi, izrečene na Porti, djelovale su nevjerovatno snažno. Ako su i sumnjali u njihovu istinitost, ministri Porte nisu smjeli ni najmanje riskirati, pa su se oslanjali na mišljenje bosanskog beglerbega i njegovu procjenu situacije, na osnovu kojih bi se donosila konačna odluka i izdavao ferman. Znajući za to, Dubrovčani su preko svoga izaslanika u Bosni (Vladislava Buće) udovoljavali svim mogućim željama beglerbega, njegove porodice, čehaje, defterdara, sarajevskog munle, musulima i drugih ličnosti od utjecaja. Pogodna prilika da riješe pitanje harača ukazala se Dubrovčanima krajem 1702. godine, kada je, poslije neobično tvrdokornog Halil-paše, na položaj bosanskog beglerbega došao Sejfullah-paša, kojeg nije trebalo dugo nagovarati da po njihovoj želji sredinom 1703. godine napiše izvještaj Porti.⁶⁶

64 V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 52.

65 Visoka porta je mirovni sporazum s Austrijom, Venecijom i Poljskom sklopila 26. januara 1699. godine u Sremskim Karlovcima (v. opširnije: Ešref Kovačević, *Granice Bosanskog pašaluka prema Austriji i Mletačkoj Republici po odredbama Karlovačkog mira*, Sarajevo, 1973, str. 63).

66 Na njegovu molbu i uz dar dubrovačkog poklisara od 60 cekina, muderris Malkoč-efendijine medrese u Sarajevu, Abdullah Drnišlija je još ranije 29. ševvala 1114. (18. marta 1703.) godine u ime sarajevske uleme, šejhova, dobrih ljudi i trgovaca poslao mahzar u Istanbul u kojem stoji:

*Još ranije, za vrijeme bosanskog muhafiza Halil-paše sa kapidžibašom Visoke Porte, njegovom visosti Mustafa-agom je došao dubrovački poslanik (poklisar) Vlač Buća, koji je i sada kod bosanskog valije Sejfullah-paše. Gore spomenuti paša je, na osnovu ferma-
na ranije određenu džizju, nastojao naplatiti, ali je navedeni poslanik izjavio: „Minulih godina je bila velika suša, a i druge razne nevolje. Za vrijeme rata Franci, hajduci i pobunjenici su naš kraj pljačkali. Često puta su nam palili nekretnine, sela i čifluke. Pored tih šteta, mi smo uvijek bili odani i vjerni prema padišahu. Naša raja, plemići i potomci plemića su većinom pali u ropstvo. Mnoge su navedeni odmetnici na prevaru pobili, gdje su ih zatekli, a sve što smo imali su opljačkali. Za vrijeme rata, mnogo dana i vremena su naše luke bile zatvorene sa sve četiri strane. Hvala Bogu, otkako se je rat završio i zaključio mir, ove dvije godine su naše skele otvorene, ali još i sada nema prihoda. Ono naših trgovaca što je bilo u islamskim krajevima do sada su propali sa svojim kapitalom. Svi smo mi sada zapali u nevolje i siromaštvo. Zbog toga nismo u stanju ni plate da isplaćujemo za obezbjeđenje tvrđave. Zbog toga što smo jako iscrpljeni sada nismo u stanju da platimo džizju koju smo prije trebali da platimo... O našem jadnom*

Na osnovu njegova izvještaja, ubrzo je došao ferman o smanjenju harača. Uz ovaj ferman Sejfullah-paša je 25. rebiu-l-evvela 1115. (8. augusta 1703.) godine izdao i bujuruldiju u kojoj je posebno naglasio važnost svoje uloge.⁶⁷ Odmah potom Sejfullah-paša je dobio obećanih 3.000 reala (oko 1.200 cekina), a njegov čehaja⁶⁸ 500. Kapidžibaša, koji je donio ferman o smanjenju harača, dobio je 400 ungarara i 700 dubrovačkih dukata te vrč i posudu za umivanje.⁶⁹ Osim gore spomenute, u Državnom arhivu u Dubrovniku čuvaju se još četiri bujuruldije Sejfullah-paše iz 1703. godine.⁷⁰ Dvije su izdate 9. rebiu-l-ahira 1115. (22. augusta 1703.), a dvije dan kasnije 10. rebiu-l-ahira 1115. (23. augusta 1703.) godine.

Pored gore navedenih zloupotreba vlasti, Sejfullah-paša je sa svojim istomišljenicima tokom 1703. godine od brojnih pojedinaca pa i čitavih grupa, nezakonito uzimao veće sume novca na ime raznih poreza. *Na njegove nezakonite postupke žalilo se stanovništvo banjalučkog, pljevaljskog, blagajskog, stolačkog i ljubinjškog kadiluka. I stanovništvo Sarajeva upućivalo je Porti brojne žalbe na Sejfullah-pašu.*⁷¹

Bosanskog beglerbega iz 1703. godine pod imenom Sefer-paša prvi je spomenuo fra Bono Benić u *Ljetopisu sutješkog samostana*⁷² i time unio zabunu koja oko njegovoga imena traje gotovo tri stoljeća. Nažalost, iako je ovo čista Benićeve insinucija koja s istinom nema nikakve veze, na Sejfullah-pašinom turbetu u Crnoj Rijeci kod Olova i danas stoji natpis: *Sefer-paša Alikadić*.⁷³ Ovu nelogičnost primijetili su i priređivači *Ljetopisa* iz 1979.

stanju je i Visoka Porta obavještena preko vjerodostojnih muslimana koji su bliže našim krajevima. I oni su nekoliko puta molili Portu da se smiluje na nas.“

Stanje Dubrovčana je zaista onako kako je naprijed izloženo, o čemu je Porta već obavještena preko onih muslimana koji su im blizu, a i onih koji su podalje, o čemu su podnijeli ilam Visokoj Porti. Svi su izvjestili da njihov položaj, kako u tvrđavi (Dubrovnik) tako i u okolini nije takav kakav je bio prije rata, nego je znatno teži. To je svakom poznato da su oni sada jako oslabili i da im treba pružiti pomoć i milost. Ovaj se arz dostavlja Porti da ona dalje priteče u pomoć, o čemu će ona izdati dalje naređenje. Napisano 29. ševvala 1114. (18. marta 1703.) godine. Tako je obavješten preko pouzdanih ljudi Bogu ponizni siromah Abdullah, muderris. (v. TD 2, u GHb, str. 235-237).

67 Ovim fermanom Dubrovčanima je smanjen godišnji harač od 12.500 dukata za dvije trećine, tako da su svake treće godine bili dužni donijeti jedan cijeli harač, umjesto da jednom godišnje donose trećinu (v. V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 54.)

68 Sejfullah-pašin čehaja je bio njegov zet Ferhad-paša Ferhatpašić.

69 V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 56.

70 Ibid., str. 137-138.

71 E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 56.

72 Fra Bono Benić, *Ljetopis sutješkog samostana*, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1979, str. 101.

73 Vidi: <http://tvzaboravljenimaglajdokumentarniprogram.wordpress.com/namjesnici/sefer-pasa-maglajlija-alikadic/> (dostupno: 23. 10. 2014.).

godine, pa su - u pokušaju da na nju ukažu u bilješki 23 na strani 101 - unijeli dodatnu zabunu konstatacijom: *Sefer-paša ne nalazi se u popisu paša koji su upravljali Bosnom u to vrijeme; vjerovatno je on bio podređeni paša, paša samo toga područja.*

U nedostatku drugih dokaza zašto je fra Bono Benić u *Ljetopisu sutješkog samostana* Sejfullah-pašu nazvao Sefer-pašom, treba krenuti od pretpostavke da to nije uradio on lično nego da je takvo njegovo ime čuo od svojih starijih. Benić nije mogao zapamtiti Sejfullah-pašu iz 1703. godine iz jednostavnog razloga što se tada nije bio ni rodio.⁷⁴ Sejfullah-paša pod imenom Sefer-paša u *Ljetopisu* spominje se u kontekstu stradanja samostana i crkve u Olovu u požaru koji je 1703. godine, navodno po njegovom nagovoru, podmetnuo Ciganin po imenu Kotoman. Nema sumnje da je bosanskim katolicima teško palo stradanje samostana i crkve u Olovu, ali i muslimanima paljenje 104 sarajevske džamije, samo nekoliko godina ranije za vrijeme provale Eugena Savojskog.⁷⁵ U to vrijeme, katolicima je bilo teško čak i izgovoriti ime *Sejfullah*, koje u prijevodu doslovno znači *Allahova sablja*. Zato su ga između sebe zvali Sefer-paša. Čak je i dubrovački dragoman u prijevodu jedne bujuruldije od 4. šabana 1121. (9. oktobra 1709.) godine ime Sejfullah-paša napisao kao Sefer-paša.⁷⁶

Muslimani po tradiciji imena daju, između ostalog, i po arapskom nazivu mjeseca u kojemu je dijete rođeno: Muharem (po mjesecu muharremu) Safer/Sefer (po mjesecu saferu), Redžep (po mjesecu redžebu), Šaban (po mjesecu šabanu), Ramadan/Ramiz (po mjesecu ramazanu), Ševal (po mjesecu ševvalu) i Zulkaid (po mjesecu zu-l-kade). Po svoj prilici, ime bosanskog beglerbega Sejfullah-paše nije preimenovano u Sefer-paša po tome što je rođen u mjesecu saferu nego zato što je bio pohlepan i sklon uzimanju mita, a pogotovu u dukatima. Ranije smo vidjeli da su mu Dubrovčani samo za jedan izvještaj Porti, sačinjen po njihovoj „mjeri“ isplatili 1.200 cekina, a njegovom ćehaji (zetu) 500 cekina. U današnjem žargonu takvo značenje nosi pridjev *Žuti*.⁷⁷

74 Benić se rodio u Čatićima, selu sutješke župe, koje leži 2-3 km uzvodno od Kaknja na desnoj strani Bosne. Rodio se, vjerovatno, 1708. godine (Citat iz Uvoda u *Ljetopis sutješkog samostana*, str. 9).

75 Ova dva nemila događaja iz najrnijih dana historije Bosne i Hercegovine ostala su duboko urezana u sjećanju bosanskih muslimama i katolika sve do danas. Nažalost, svaki put kad bi došlo do narušavanja međusobnih odnosa, jedan „palikuća“ i jedan „nezasiti pohlepnik“ slavljani su kao heroji.

76 Hamdija Kapidžić, „Jedna bujurultija bosanskog vezira Sefer-paše“, *Gajret*, Sarajevo, 1935, str. 93.

77 I u arapskom jeziku riječ صفر može se čitati i kao *šafar* (mjesec safer) i kao *šufr* ili *šifr* (zlatu, mjed, bronza). (v. Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, III izdanje, *El-Kalem*, Sarajevo, 1977, str. 803).

Sejfullah-paša je 1706-1707. godine bio na položaju namjesnika Hercegovačkog sandžaka. Iz brojnih pritužbi se vidi da je i na ovome položaju zloupotrebljavao vlast. U proljeće 1706. godine dubrovački poklisari žalili su se Sirke Osman-paši, namjesniku Bosanskog ejaleta, na pandure koji na Zubačkoj visoravni i drugim prolazima zlostavljaju trgovce, naplaćujući im badž i na kneza Kuzmana iz Zubaca da uzima desetinu na području koje je u vlasništvu dubrovačke vlastele, da im brani da obrađuju svoju zemlju i da od osmanskih podanika koji tuda prolaze uzima mnogo novca za badž. Na molbu poklisara, Sirke Osman-paša je 18. safera 1118. (1. juni 1706.) godine izdao bujuruldiju Sejfullah-paši, namjesniku Hercegovačkog sandžaka i strogo mu naredio da to spriječi.⁷⁸ Dubrovački poklisari su se, također, žalili na Sejfullah-pašu da je na prolazima postavio svoje ljude koji trgovcima dva puta naplaćuju carinu na robu koju nose na dubrovačku skelu i da onima koji otuda nose sol na svaki tovar naplaćuju po deset dinara, te tako izazivaju propast dubrovačke skele. Drugom bujuruldijom od 18. safera 1118. (1. juni 1706.) godine Sirke Osman-paša mu je to strogo zabranio.⁷⁹

Tih godina carskim fermanom je bio zabranjen rad skela u Risnu i Novom. Međutim, neki ljudi su noću na skele u Risnu i Novom dogonili svoju stoku i žitarice i tamo ih krišom prodavali, nanoseći tako štetu osmanskoj blagajni i dubrovačkoj skeli. Bujuruldijom od 10. rebiu-l-evvela 1118. (22. juni 1706.) godine Sejfullah-paša je naredio svim kadijama kadiluka Hercegovačkog sandžaka, kapetanima tvrđava i palanki, vojnim zapovjednicima i vojvodama da to spriječe, da sve puteve prema skelama u Risnu i Novom zatvore, da svim trgovcima narede da idu isključivo na dubrovačku skelu i da se nepokornima zaplijeni roba u korist državne blagajne.⁸⁰

U jesen 1706. godine na adresu vezira Sirke Osman-paše, beglerbega Bosanskog ejaleta⁸¹ stigao je ferman datiran trećom dekadom mjeseca džumade-l-ahira 1118. (29. septembar - 8. oktobar 1706.) godine u kojemu stoji: *Prema nedavno zaključenom ugovoru o miru između Visoke Porte i Mletačke Republike, nahije Zagorje, Kosovo i Petrovo polje u Kliškom sandžaku ostale su u granicama Mlečana, ali one izjelice koje su na teritoriji Mlečana dolaze svakog ljeta na pašnjake u Kliškom sandžaku oko Duvna, pa čak i do Gabele i po cijelo ljeto ostaju sa svojim ovcama, opasu svu travu, pale kreč, vade katran, sijeku drvenu građu u šumama koje su (po ugovoru) ostale s ovu stranu granice i to sve odvlače u Mletke. Tvoja dužnost kao valije je da to spriječiš, ali ti si to zanemario. Ovim ti se strogo naređuje da ubuduće mle-*

78 V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 139.

79 Ibid., str. 139.

80 Ibid., str. 139-140.

81 U bilješci iznad teksta stoji napomena da je isto naređenje izdato i Sejfullah-paši, mutesarifu Hercegovačkog sandžaka.

*tačkim izjelicama i ostalim pripadnicima nevjernika bezuvjetno zabraniš da prelaze na našu stranu.*⁸²

Iz jednog fermana iz 1118/1706. godine, koji je bio naslovljen na Sejfullah-pašu, vidi se da su crnogorski odmetnici iz Skadarskog sandžaka nanosili štetu susjednim kadilucima, presretali putnike, ubijali ljude, pljačkali njihovu imovinu i na druge načine ih zlostavljali. U fermanu, između ostalog, stoji: *Porta je obavještena da je jedan njihov knez, vrlo viđen..., zamolio da ga se pomiluje, obećavši svoju pokornost. Ovo hajdučko mjesto je daleko od Hercegovine, nalazi se u Skadarskom sandžaku. Ako bi se moglo iskoristiti toga kneza da privede žitelje tih pet sela u pokornost na bilo koji način, to bi bilo vrlo važno, da se olakšanjem nedaća i njihovim suzbijanjem, obezbjede mjesta, narod i putnici toga kraja.* (Iznad teksta stoji bilješka: *Ovaj emri šerif nije upućen na određeno mjesto, jer je po nalogu poništen*).⁸³

U ljeto 1707. godine dubrovački poklisari podnijeli su bosanskom divanu arzuhal i predočili ferman po kojemu niko ne smije ugrožavati njihove trgovce kad prolaze područjem adresanta niti se miješati u njihovu robu i tegleće životinje i naplaćivati badž ili kakve druge namete. Budući da su neki stanovnici navedenog područja od 1116. (6. maj 1704. - 24. april 1705.) godine zlostavljali dubrovačke trgovce i naplaćivali im carinu, badž, vam, namet na vosak, mururiju, kantariju i druge pristojbe, fermanom je naredeno da im se šteta mora nadoknaditi i vratiti sve što im je od 1116. godine bilo oduzeto. Na osnovu mahzara i predocenog fermana, vezir Sirke Osman-paša, beglerbeg Bosanskog ejaleta, u mjesecu džumade-l-ahiru 1119. (30. august - 27. septembar 1707.) godine uputio je bujuruldiju Sejfullah-paši, namjesniku Hercegovackog sandžaka, i naredio mu da zakonskim putem utvrdi šta je sve od 1116. godine dubrovačkim trgovcima bespravno oduzeto i da im se to sve vrati po agi Visoke Porte koji je donio ferman.⁸⁴ *Godine 1707. stanovništvo pljevaljskog kadiluka žalilo se na ovog nasilnika što im ne samo ne vraća nezakonito uzeti novac, nego da im je uzeo još 580 groša.*⁸⁵

Nakon smrti Mustafa-paše Ferhatpašića, koncem 1120/1709. godine na položaj beglerbega Bosanskog ejaleta po drugi put je došao Sejfullah-paša. Da je to bilo 1120, a ne 1121. godine, vidi se iz bilješke njegovog savremenika i ličnog prijatelja Abdulaha Drnišlije u kojoj stoji: *Ponovo Glasinčanin Sejfullah-paša 1120. godine. Umro na položaju bosanskog valije. Sahranjen u Crnoj Rijeci* (تكرارًا غلاسنچہ لی سیف اللہ پاشا سنہ ۱۱۲۰ بوسنہ والیسی ایکن فوت اولمشدر چرنو) (ریقہ ده مدفوندر).⁸⁶ Po svojoj prilici, Sejfullah-paša je u Istanbulu imao nekog moć-

82 TD 7, u GHb, str. 89-90.

83 Ibid., str. 91-92.

84 V. Miović, *Dubrovačka Republika...*, str. 140.

85 E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 57.

86 *Sarajevski sidžil*, OIS, str. 159.

nog zaštitnika. Jedino je tako moguće objasniti da je, i pored mnogih ukora i prijetnji od samog sultana, uspio ne samo dograbiti se položaja beglerbega Bosanskog ejaleta nego i nastaviti s istim postupcima, što se jasno vidi iz sadržaja fermana koji mu je stigao: *Već je do sada na više strana emri šerifi-ma upozoreno da se ne smiju naplaćivati niti tražiti bilo kakve takse, kao što su: devr, kaftan bah, zahire bah, niti bilo šta drugo putem sile naplaćivati od raje i naroda u mome carstvu nastanjenog po gradovima, nahijama i okolini njihovoj. Međutim, tvoj mutesellim i zet u Banjoj Luci, Ferhad u sporazumu sa nekim imamima, naplaćuje velike sume novca na ime takse zahire bah, od raje iz radione topovskih đunladi koji se nalaze u banjalučkom kadiluku, pa od raje u kadiluku Bekije Kostajnice, pa od raje nahije Vrhovine u kadiluku Jajce, pa si i ti isti, da bi posjetio svoga zeta i mutesellima Banje Luke, krenuo tamo i vršio u tom kraju obilazak (devr). Ti si u samoj Banjoj Luci, ali i u okolici i u nahijama neosnovano i prisilno naplaćivao zehire bah, konak akče, besplatno se hranio, uzimao ječam i zob i teško činio nasilje. Na ovaj način si ti odgovoran za bježanje raje, obustavu rada u rudniku, a i za usporavanje izgradnje banjalučke tvrđave, kako smo obaviješteni. Nakon ovoga strogo ti se zabranjuje da se ma gdje zadržavaš, nego da se odmah vratiš u svoje sjedište u Sarajevo.⁸⁷ To isto ćeš narediti i svome mutesellimu, da se odmah vrati u Banju Luku i ne miče se iz nje. Uбудuće se zabranjuje i tebi i tvome zetu, mutesellimu, da idete u obilazak radi naplate bilo kakvih taksi. Za svako odstupanje nakon ovoga upozorenja, snosit ćeš ti posljedice.⁸⁸*

Iz jednog pisma koje je s izvještajem Visokoj Porti poslao banjalučki kadija Mehmed Šeheriya, vidi se da su na sud došli: neki Ahmed, koji je emri-šerifom bio postavljen za nazira i mubašira, sinovi umrlog Mustafa-paše, kapetan Muhamed i Hasan i ostale age banjalučke tvrđave i izvijestili da su oni na osnovu emri-šerifa, 12. rebiu-l-ahira 1121. (22. juni 1709.) godine, bili počeli izgradnju kamenog bedema oko banjalučke tvrđave, ali da ih u tome ometaju: neki Omer-efendija iz Gornjeg Šehera, Ćatić (Kato-oglu) Muhamed, Hisari Muhamed, Siradži Ibrahim, Hadži Husein i Jusuf hodža (svi iz Banje Luke) i da, uz nečiju podršku,⁸⁹ sprečavaju narod koji je pozvan iz okoline da im pomogne, te da se izgradnja ne može završiti sve dok se gore navedeni ne protjeraju u drugi kraj. Na osnovu ovoga izvještaja, Sejfullah-paša je ubrzo dobio ferman kojim mu je strogo naredeno: *Čim dobiješ ovaj emri-šerif, odmah ćeš protjerati gore imenovane dok se ne poprave.⁹⁰*

87 Iz ovoga se vidi da je Sejfullah-pašina rezidencija 1709. godine bila u Sarajevu, a ne u Travniku.

88 TD 7, u GHb, str. 114-115.

89 Po svoj prilici, iza ovih su stajali Sejfullah-paša i njegov zet Ferhad. Razlog za to treba tražiti u činjenici što oni nisu bili direktno uključeni u ovaj posao i što nisu mogli manipulirati velikim sredstvima koja su za to bila predviđena.

90 TD 7, u GHb, str. 112-113.

Kada se saznalo da je izvještaj Porti poslao kadija Mehmed Šeheriya, bio je uhapšen i lažno optužen da je od raje kadiluka nezakonito uzimao i prisvajao novac. Optužbu je iznio Sejfullah-pašin zet Ferhad po nagovoru tadašnjeg bosanskog mutesellima Ahmeda. Kadija je bio zatvoren u bihaćkoj tvrđavi. U njegovu zaštitu stavilo se cjelokupno stanovništvo banjalučkog kadiluka, pa je iz Carigrada stiglo naređenje da se kadija pusti na slobodu.⁹¹ Međutim, Sejfullah-paša i njegov zet i dalje nisu mirovali, pa su, po njihovom nagovoru, imami, hatibi, šejhovi i drugi ugledni Banjalučani poslali Visokoj Porti pismo u kojem su zamolili da se pomiluju od kazne progona spomenuti Omer-efendija i njegovi drugovi. Osim toga, Sejfullah-paša se potrudio da rumelijski kazi asker u svome službenom izvještaju napiše da je to podvala i kleveta i predloži njihovo oslobađanje od kazne progona. Da se nijedan od navedene šesterice nije uplitao u poslove tvrđave (po svoj prilici po nagovoru Sejfullah-paše) izjavili su i rumelijske kadije: Alija, sin Sulejmanov, Hasan, sin Sinanov i Mehmed, sin Ibrahimov, kao i: Ferhad-beg Ferhatpašić, bosanski čehaja; Osman, sin Dervišov, kapetan tvrđave Ostrožac; Smail, sin Mustafin; Mehmed, sin Mehmedov; Alija, sin Ishakov; Mustafa, sin Huseinov; Ahmed, sin Mehmedov; Mustafa-hodža, sin Alijin; Ramadan, sin Osmanov; Mehmed, sin Ahmedov i hadži Ahmed, sin Abdulfettahov.⁹² Iako je od katastrofe Sarajeva u požaru iz 1697. godine bilo prošlo punih dvanaest godina, tvrđava Hodidjed na Vratniku još uvijek nije bila popravljena.⁹³ Prema sudskom hudžetu od 6. muharrema 1117. (30. aprila 1705.) godine, predračun troškova za njenu opravku i proširenje komisija na čelu s kapidži-bašom Mehmed-efendijom procijenila je na 3.000 esedi groša. Kako se, zbog nedostatka sredstava, s popravkom odugovlačilo, stanovnici Sarajeva su uporno molili da se tvrđava Hodidjed, ne samo popravi nego i proširi, tako da se u nju može skloniti deset hiljada ljudi. Na osnovu mahzara, koji su u ime šejhova, uleme, imama, hatiba i drugih stanovnika Sarajeva potpisali: Ibrahim, bivši kadija Mostara, Ahmed, privremeni kadija Užica, Mehmed, stalni kadija Višegrada, Ahmed, bivši kadija Timur Hisara, Ahmed, bivši kadija Lofče i Mustafa, kadija Nevesinja sa Stocem, sarajevski kadija Ahmed-efendija Lagiri poslao je Porti izvještaj 15. šabana 1121. (20. oktobra 1709.) godine. On je u izvještaju naveo da je tvrđava Hodidjed tokom vremena još više propala i da je za njen opravak i proširenje sada potrebno obezbijediti 4.000 esedi groša. Istog dana tvrđavu Hodidjed obišao je i bosanski valija Sejfullah-paša, koji je o tome izvijestio Portu, potvrđujući da je tačno ono što je navedeno u mahzaru Sarajlija.⁹⁴

91 E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 76.

92 TD 7, u GHb, str. 117-119.

93 Vidi: Alija Bejtić, „Srednjovjekovni grad Hodidjed bio je na Vratniku u Sarajevu“, *Radovi*, knjiga LXIV, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 20, Sarajevo 1979, str. 107-148.

94 TD 2, u GHb, str. 181-187.

Pred kraj svoga drugog mandata na položaju beglerbega Bosanskog ejaleta Sejfullah-paša je 1709. godine dobio još jedan ferman, kojim mu je bilo naređeno da u Bosni regrutuje sedam hiljada probраниh i snažnih levendata za obezbjeđenje tvrđave Bender⁹⁵ i njene okoline.⁹⁶ Ovaj zadatak Sejfullah-paša nije mogao obaviti, jer ga je iznenada u mjesecu ševvalu 1121. (4. decembar 1709. - 1. januar 1710.) godine zatekla smrt na njegovom imanju u Crnoj Rijeci⁹⁷ kod Olova, gdje je i ukopan. Kasnije je na njegovom mezarju podignuto turbe. Iz gore navedenog se vidi da je u Skarićevu navodu: *Pred kraj ove godine trebao je stići u Sarajevo novi bosanski vezir Seferpaša, rodом iz Maglaja u Bosni. Ali se razbolje na putu i umrije prije nego što stiže u Sarajevo u Crnoj Rijeci, gdje bude i zakopan. Poslije mu je nad grobom podignuto turbe, koje postoji i danas*⁹⁸ tačna samo godina Sejfullah-pašine smrti.⁹⁹

Abdullah-paša

Abdullah-paša je sin jedinac Sejfullah-paše Glasinčanina i Hatidžahanume, kćerke Šahin-paše. Iz jednog hudžeta *Sarajevskog šerijatskog suda* iz 1122. (2. mart 1710. - 18. februar 1711.) godine vidi se da je, kao bivši sandžakbeg Skoplja, stanovao na svome čifluku u Crnoj Rijeci kod Sarajeva i da je te godine, boraveći kao musafir u Sarajevu u kući Mehmed-efendije, sina Abdullahova, u Pehlivan Oručevoj mahali preko noći, napravidiboga, bio napadnut od janjičara Redžeb-baše, sina Abdullahova, iz Jagdži-zade Hadži Ahmedove mahale i još petnaestak njegovih drugova koje nije poznao. Izgleda da je na položaj sandžakbega Skoplja ponovo bio vraćen, jer se tako oslovljava u jednom fermanu iz 1125/1713. godine, naslovljenom na vezira Jusuf-pašu, valiju Anadola. U fermanu stoji: *Ovim se obavještava gore nave-*

95 U tvrđavu Bender (danas Tignina na desnoj obali Dnjestra u Moldaviji) tada se, poslije teškog poraza od ruskog cara Petra Velikog kod Poltave, bio sklonio švedski kralj Karlo XII. Poslije pobjede nad švedskim kraljem, Petar Veliki se sve više počeo okretati prema južnim granicama, odakle mu je prijetila opasnost od, još uvijek, moćnog Osmanskog carstva. U proljeće 1711. godine Osmanlije su teško porazile Petra Velikog u Bici na rijeci Prut, nakon čega je Rusija bila prisiljena vratiti Azov i porušiti sve tvrđave koje je bila izgradila duž rijeke Dnjestar (v. opširnije: Vladislav Skarić, *Popis bosanskih spahija iz 1123/1711*, Državna štamparija, Sarajevo, 1930).

96 TD 7, u GHb, str. 119-120.

97 Po svoj prilici, to je ono isto imanje koje je nekada bilo u vlasništvu Gazi Husrev-bega, a koje je kasnije došlo u vlasništvo velikog vezira Rustem-paše (v. opširnije: Behija Zlatar, *Gazi Husrev-beg*, Orijentalni institut u Sarajevu, posebna izdanja XXXII, Sarajevo, 2010, str.104-105).

98 Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austro-ugarske okupacije*, Sarajevo, 1937, str. 115

99 Budući da mu je zbog prijestupa više puta bilo prijećeno od samog sultana i da je umro naprećac, ne treba isključiti mogućnost da je otrovan po tajnom nalogu s Porte.

deni vezir da je Abdi-paša, valija Nikopolja i Ozije glavnom komandantu cjelokupne carske vojske kod Hotina, dato opširno uputstvo da dozvoli povratak svim vezirima, beglerbezima, sandžakbezima, alajbezima liva, zaimima, timarlijama i ostalim vojnim trupama da se vrate u mjesta svoga službovanja. Posebno se zabranjuje da vojska u prolazu zalazi u kasabe, sela i naselja kao i to da ne smije uzimati besplatno bilo šta od ehalije, raje i uopšte stanovništva. Ako nešto i zatreba da se nabavi, onda se to smije učiniti po prometnoj cijeni. Prednji ferman se dostavlja svim valijama, alajbezima, sandžakbezima i dr., koji se nalaze kod Hotina, a među njima i Ahmed-paši, beglerbegu Bosne, mutesarriđu Dukađina, Kurd Mehmed-paši, i sandžakbegu Skoplja Abdullah-begu.¹⁰⁰ Godine 1716. Abdullah-paša je bio na položaju vojnog zapovjednika u Bihaću. Te godine se posada Bihaća žalila na svog vojnog zapovjednika, bivšeg skopskog sandžakbega Abdulah-bega Sejfulahpašića (Sejfulah paša zade) da zapostavlja svoje dužnosti, te da ne uživa nikakav ugled kod potčinjenih zapovjednika i vojnika. Zbog toga Porta piše veziru Mustafa-paši u Travnik da ispita stanje u toj tvrđavi, te da bihačkog zapovjednika, ako se navedene žalbe pokažu tačnim, smijeni i na njegovo mjesto postavi sposobniju ličnost. Poslije nekoliko mjeseci Abdulah-beg je premješten na mnogo manju dužnost, na mjesto zapovjednika duvanjske posade. Na tom mjestu zamijenio je Omera Durmišpašića (Durmiš paša zade), koji se od septembra 1716. godine nalazio u ovoj palanci. Zadatak mu je bio da u tom kraju obezbijedi uspješnu odbranu od upada mletačkih četa.¹⁰¹ Godine 1129/1717. Abdullah-paša bio je na položaju Kliškog, a Omer-paša na položaju Hercegovačkog sandžaka.¹⁰² Prema Bašagiću, Abdullah-paša je umro 1135/1722. godine.¹⁰³ Iza njega su ostale tri kćerke: Muradhana, Izethana i Melikhana, koje su, kao punoljetne unuke, u popisu i podjeli Hatidža-hanumine ostavine 1727. godine, navedene kao njene nasljednice. Ukopan je pored svoga oca u Crnoj Rijeci kod Olova.

Ahmed-aga

Poslije Sejfullah-pašine smrti Hatidža-hanuma preudala se za Ahmed-agu, sina Hasan-baše iz Čekrekčija kod Visokog. Budući da je tada imala najmanje 65 godina, ona iz braka s Ahmed-agom nije imala djece.¹⁰⁴ Po svoj prilici, u sklapanju ovoga braka posredovala je njena sestra Umihana, koja

100 TD 7, u GHb, str. 119-120.

101 E. Pelidija, *Bosanski ejalet...*, str. 203.

102 Muvekkit, *Povijest Bosne, 1*, str. 465.

103 S. Bašagić, *Znameniti Hrvati...*, str. 1.

104 Ovo se vidi po tome što među Hatidžinim nasljednicima nema djece iz njenoga drugog braka s Ahmed-agom.

je bila udata za nekog Omera iz Visokog. Ženidba udovicom-sultanijom, pa i udovicom-pašinicom, makar bila i u poznim godinama, u ono vrijeme bio je najkraći put do prestiža i bogatog miraza.¹⁰⁵ Očito je i Ahmed-aga imao to na umu. Odmah poslije Hatidžine smrti, njena sestra Umihana je zamolila da joj se hukm-i humajunom dodijeli čifluk koji je ostao iza njene umrle sestre Hatidže. U obrazloženju njene molbe stoji: *Za života Hatidžina njih dvije su zajednički uživale čifluk zv. Čekrekči čifluk u selu Donje Polje kod kasabe Visoko. Kada je Hatidža umrla, nije iza sebe ostavila sina niti bilo koga drugog ko bi imao pravo na tapiju, a obzirom na to da je Umihana s njom bila u zajedničkom uživanju, na osnovu toga, u smislu kanuna, tapijsko pravo je pripalo njoj. Međutim, vlasnik nije dao tapiju njoj, nego kćerki sina umrle koji je umro prije nje (Hatidže). Stoga je zamolila da se izda hukm kojim će se ovo po kanunu riješiti.*¹⁰⁶ U jednoj predstavi Porti iz 1140/1727. godine stoji: *Timarlija Ahmed ima na osnovu berata timar u nahiji Visoko u selu Donje Polje i drugi čifluk zv. Čekrekči, kojega je do sada držala...*¹⁰⁷ Njenom smrću ostao je slobodan, jer iza nje nije ostao nijedan sin. Međutim, neki...¹⁰⁸ bez pitanja je uzeo čifluk i kaže da ga je dobio od sestre umrle držateljice i kćerke njezinog sina. Tako on neovlašteno drži čifluk. Zamolio je da se emri-šerifom naredi da se stvar riješi po kanunu.¹⁰⁹

U drugoj predstavi iz iste godine stoji: *Timarlija Ahmed*¹¹⁰ *dobio je berat od 16. ševvala 1139. (6. juni 1727.) godine*¹¹¹ *na timar u selu Donje Polje, u nahiji Visoko u Bosanskom sandžaku, poslije bivšeg timarlije Omera. Od te godine on naplaćuje rusumate i mahsulate, koliko mu po berat u pripada. Međutim, svrgnuti timarlija Omer, koji stanuje u Visokom, stalno mu se miješa u posjed, pa moli da mu se to hukm-i humajunom zabrani.*¹¹²

105 Možda je po tome najpoznatiji slučaj Ali-paše Kalajlikoza (Kalauza), budimskog beglerbega, koji je u Maglaju sagradio džamiju i ostavio lijepu zadužbinu. Da bi se oženio sultanijom Ismihan, udovicom velikog vezira Mehmed-paše Sokolovića, on je u Budimu ostavio svoju ženu i djecu i na sultanov poziv otišao sultaniji na noge u Istanbul. Kako kaže Pečevića, njegova ostavljena supruga „*nalog za rastavu dočekala je sa suzama koje bi budimske stijene rasplakale i prokletstvom koje su i sultaniji i mladoženji prikratile život, godinu dana iza toga.*“ (v. Ibrahim Alajbegović Pečevića, *Historija 1576-1640*, 2, prijevod, uvod i bilješke prof. dr. Fehim Nametak, El-Kalem, Sarajevo, 2000, str. 27).

106 *Turski dokumenti*, 18, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci /dalje: TD 18, u GHb/, str. 507-508. (Prijevod Abdulah Polimac).

107 Ime izostavljeno, ali se pouzdano može zaključiti da je riječ o Hatidža-hanumi.

108 Ime izostavljeno, ali se iz slijedećeg dokumenta vidi da je riječ o timarliji Omeru iz Visokog, mužu Hatidža-hanumine sestre Umihane.

109 TD 18, u GHb, str. 519.

110 Tj. Ahmed-aga, sin Hasan-baše, muž umrle Hatidža-hanume.

111 Dakle, dvije sedmice prije sudskog popisa i podjele ostavine iza umrle Hatidža-hanume.

112 TD 18, u GHb, str. 535.

Popis i podjela ostavine iza umrle Hatidža-hanume¹¹³

(A - Aktiva)	Akči
1	
(1) Mushaf-i šerif, poklon, 1 komad, vrijednost 900 (كلام قدیم ۹۰۰ هدیه سی ۱ قیمت); (2) Pšenica, 2 šinika x 305, vrijednost 610 (حنطه شنك ۲ في ۳۰۵ قیمت ۶۱۰); (3) Proso, 2 šinika x 170, vrijednost 340 (ارزن شنك ۲ في ۱۷۰ قیمت ۳۴۰); (4) Sitne stvari, vrijednost 29 (خردوات قیمت ۲۹); (5) Jastuk od kadife, vrijednost 300 (قطیفة یصدق قیمت ۳۰۰).....	2.179
2	
(6) Rabljeni jastuk od kadife, vrijednost 121 (كهنه قطیفة یصدق ۱۲۱ بوزي قیمت); (7) Rabljeni jorgan, vrijednost 170 (كهنه ۱۷۰ بورغان قیمت); (8) Terensko keče (filcana prostirka od valjane vune), 1 komad, vrijednost 3.320 (میدان کچه سی ۱ قیمت ۳۳۲۰); (9) Mali kantar, vrijednost 120 (صغیر قنطار قیمت ۱۲۰); (10) Crvena feredža od vune, vrijednost 380 (قرمزي صوف ۳۸۰ فراجه قیمت)	4.111
3	
(11) Bijela čatkija (povez za glavu) s rubovima vezenim srmom, vrijednost 885 (قلابودان کنارلی بیاض چاتقی قیمت ۸۸۵); (12) Još jednom sitne stvari, vrijednost 375 (دفعه خردوات ۳۷۵ قیمت); (13) Crveni kumaš (svileni atlas) sa srebrnim dugmadima, vrijednost 3.500 (سیم دوکمه لو قرمزي قماش قیمت ۳۵۰۰); (14) Odžak peča, vrijednost 141 (اوجاق پچه سی قیمت ۱۴۱)	4.901
4	
(15) Sitne stvari u sepetu, vrijednost 174 (خردوات در سبت قیمت ۱۷۴); (16) Šamija opšivena srmali širitom, vrijednost 800 (قلابودان صچقلى شامي قیمت ۸۰۰); (17) Tovarni konj, vranac, jedno grlo, vrijednost 1.350 (تیمور كوك بارکیر رأس ۱ قیمت ۱۳۵۰); (18) Sahana, 6 komada, težine 3 ½ oke i 50 drahmi x 231, vrijednost 578 (صحن ۶ قیہ ۳, ۵۰ درم ۵۷۸ قیمت ۵۷۸)	2.902

113 Radi boljeg pregleda redovi iz sidžila su označeni brojevima 1-59, a unutar njih, u zagradi, broj pozicija 1-245. Prijevod svake pozicije je dat odvojeno, a originalni tekst na osmanskom turskom jeziku u zagradi.

5

(19) Bakarni đugum, težine 3 oke i 1 lodra x 160, vrijednost 585 (باقر فرون كوكمي قيه ۳ لدره ۱ في ۱۶۰ قيمت ۵۸۵); (20) Češalj za lan (brdo na stanu za tkanje lana), vrijednost 55 (كتان طراغي); (21) Bivola, 2 grla, vrijednost 3.000 (جاموس رأس ۲); (22) Crvena sandal-košulja, vrijednost 300 (صندال ۳۰۰۰ قيمت); (22) Crvena sandal-košulja, vrijednost 300 (صندال ۳۰۰ قيمت ۳۰۰) (كونلك اشي قرمزي قيمت ۳۰۰)	3.940
---	-------

6

(23) Druga sandal-košulja, 1 komad, vrijednost 800 (دفعه ۸۰۰); (24) Druga rabljena sandal-košulja, vrijednost 90 (صندال كونلك اشي ۱ قيمت ۸۰۰); (25) Košulja od brokata, 1 komad, vrijednost 7 groša = 1.680 (دفعه صندال كهنه كونلك اشي قيمت ۹۰); (25) Košulja od brokata, 1 komad, vrijednost 7 groša = 1.680 (دييدان كونلك اشي ۱ غروش ۷ قيمت ۱۶۸۰)	2.570
---	-------

7

(26) Željezni sač, vrijednost 66 (تيمور صاچ قيمت ۶۶); (27) Drveni klin za sedlo u vreći, vrijednost 75 (كيسه در ۷۵); (28) Crveni jastuk, vrijednost 300 (قرمزي بصدق يوزي ۳۰۰ قيمت ۳۰۰); (29) Rabljeni dušek, vrijednost 260 (كهنه دوشك قيمت ۲۶۰); (30) Veliki rabljeni ćilim, vrijednost 3.500 (كبير مستعمل ۳۵۰۰ قيمت ۳۵۰۰) (قالیچه قيمت ۳۵۰۰)	4.201
--	-------

8

(31) Rabljeni makat od crvene čohe, vrijednost 455 (قرمزي ۴۵۵); (32) Predivo, 10 komada, vrijednost 510 (چوقه كهنه مقعد قيمت ۴۵۵); (32) Predivo, 10 komada, vrijednost 510 (اپلك پارچه ۱۰ قيمت ۵۱۰); (33) Kaftan od bijelog brokata sa srebrnim dugmadima, vrijednost 5.000 (سيم دوكمه لو بياض ۵۰۰۰ قيمت ۵۰۰۰); (34) Rabljena sandal-bošča, vrijednost 90 (كهنه صندال بوغچه قيمت ۹۰)	6.055
--	-------

9

(35) Rabljena sandal-odora, vrijednost 452 (كهنه صندال جيّه ۴۵۲); (36) Drugo predivo, 6 komada, vrijednost 260 (دفعه ۲۶۰); (37) Češalj od slonove kosti, vrijednost 63 (اپلك پارچه ۶ قيمت ۲۶۰); (37) Češalj od slonove kosti, vrijednost 63 (فيل ديشي طراق قيمت ۶۳); (38) Sjekira, vrijednost 30 (بالته ۳۰); (39) Veliki lenger, 2 komada, oka 2, vrijednost 413 (كبير لنكر ۲ قيه ۲ قيمت ۴۱۳)	1.218
---	-------

10

- (40) Jedna tepsija s lengerom i 2 sahana, težine 2 oke i 1 lodra x 218, vrijednost 486 (تپسي مع لنگر ۱ صحن ۲ قتيه ۲ لدره ۱) (في ۲۱۸ قيمت ۴۸۶); (41) Veliki kazan težine 14 ½ oka x 218, vrijednost 3.161 (كبير قزغان قتيه ۱۴ ۱/۲ في ۲۱۸ قيمت ۳۱۶۱); (42) Određena količina mošusa, vrijednost 30 (بر مقدار مسك قيمت ۳۰); (43) Razne vrste dragog kamenja, 7 komada, vrijednost 390 (الوان طاش ۷ قيمت ۳۹۰)..... 4.607

11

- (44) Predivo na razboju, vrijednost 160 (پلك در تزكاه قيمت ۱۶۰); (45) Sir u fučiji, vrijednost 36 (پيكر در فوجي قيمت ۳۶); (46) Aladža-jorgan, vrijednost 1.008 (الاجه يورغان قيمت ۱۰۰۸); (47) Vezeni jastuk, vrijednost 180 (نقشلي يصدق قيمت ۱۸۰); (48) Drugi dušek, vrijednost 412 (دفعه دوشك قيمت ۴۱۲); (49) Sahan, 1 komad, vrijednost 121 (صحن ۱ قيمت ۱۲۱)..... 1.917

12

- (50) Veliki kantar, vrijednost 370 (كبير قنطار قيمت ۳۷۰); (51) Časa od porculana, vrijednost 240 (فغفور كاسه قيمت ۲۴۰); (52) Mertebanska časa (izrađena u Mertebanu, gradu u današnjem Mijanmaru), vrijednost 240 (مرتبانى كاسه قيمت ۲۴۰); (53) Vezena bošča, vrijednost 1.120 (نقشلي بوغچه قيمت ۱۱۲۰); (54) Aladža-bošča, vrijednost 80 (الاجه بوغچه قيمت ۸۰); (55) Bijele gaće, vrijednost 60 (بياض طون قيمت ۶۰)..... 2.110

13

- (56) Leden s obručem, težine 1 ½ oke i 50 drahmi x 211, vrijednost 341 (حلقه لي لکن قتيه ۱ ۱/۲ درم ۵۰ في ۲۱۱ قيمت ۳۴۱); (57) Velika tendžera, težine 3 oke i 50 drahmi x 270, vrijednost 841 (كبير تنجره قتيه ۳ درم ۵۰ في ۲۷۰ قيمت ۸۴۱); (58) Druga tendžera, težine 1 oke i 3 lodre x 230, vrijednost 407 (دفعه تنجره قتيه ۱ لدره ۳ في ۲۳۰ قيمت ۴۰۷); (59) Protuotrov (antitoksin), vrijednost 1.386 (پان زهر قيمت ۱۳۸۶)..... 2.975

14

- (60) Željezna tava, vrijednost 34 (تيمور تابه قيمت ٣٤); (61) Bijela gečerma (ječerma), vrijednost 76 (بياض كچر مه قيمت ٧٦); (62) Jalduz-jastuk, 1 komad, vrijednost 135 (يلدز يصدق ١ قيمت ١٣٥); (63) Rabljeni minder, vrijednost 221 (كهنه مندر قيمت ٢٢١); (64) Rabljeni ćilim, vrijednost 270 (كهنه قاليجه قيمت ٢٧٠); (65) Pokrivač za glavu od zelene čohe, vrijednost 115 (پشل ١١٥ چوقه سرپوش قيمت ١١٥) 801

15

- (66) Rabljene čizme, 1 par, vrijednost 160 (مستعمل چز مه چفت ١٦٠ قيمت ١٦٠); (67) Rabljena dolama ružičaste boje, vrijednost 481 (كل پنبه كهنه دولامه قيمت ٤٨١); (68) crveni...(?), 1 komad, vrijednost 120 (قرمزي عسكي ١ قيمت ١٢٠); (69) Kašika od roga sa mahramom, vrijednost 90 (بوينوز قشق مع مقرمه قيمت ٩٠) 751

16

- (70) Kaftan od zelenog kumaša (svilenog atlasa), vrijednost 1.240 (پشل قماش قفتان قيمت ١٢٤٠); (71) Leđen s mrežom, 1 komad, vrijednost 325 (شبيكه لي لکن ١ قيمت ٣٢٥); (72) Ćasa, 1 komad, vrijednost 200 (كاسه ١ قيمت ٢٠٠); (73) Ibrik, vrijednost 182 (ابريق قيمت ١٨٢); (74) Bošča od čita, vrijednost 70 (چيت ٧٠ بوغچه قيمت ٧٠); (75) Poklopac (platna) za peć, vrijednost 38 (فرون قپاغي قيمت ٣٨) 2.055

17

- (76) Rabljena kapama, vrijednost 216 (كهنه قپامه قيمت ٢١٦); (77) Hamam-košulja, vrijednost 100 (حمام كونلكي قيمت ١٠٠); (78) Jastuk od dimi platna, vrijednost 81 (ديمي يصدق قيمت ٨١); (79) Feredža od tamnozeleno čohe, vrijednost 221 (نفتي ٢٢١ چوقه فراجه قيمت ٢٢١); (90) Drugi poklopac (platna) za peć, vrijednost 76 (دفعه فرون قپاغي قيمت ٧٦) 684

18

(91) Drugi češalj za lan (brdo na stanu za tkanje lana), vrijednost 13 (كتان طراغي قيمت ۱۳); (92) Željezni češalj za lan, vrijednost 20 (تيمور كتان طراغي قيمت ۲۰); (93) Rabljeni jastuk, vrijednost 45 (كهنه بصدق بوزي قيمت ۴۵); (94) Drugi makat od crvene čohe, vrijednost 430 (دفعه قرمزي چوقه مقعد قيمت ۴۳۰) 508

19

(95) Drugi dušek, vrijednost 468 (دفعه دوشك قيمت ۴۶۸); (96) Drugi minder, vrijednost 530 (دفعه مندر قيمت ۵۳۰); (97) Filcana prostirka, vrijednost 136 (يان كچه سي قيمت ۱۳۶); (98) Feredža boje cimeta, vrijednost 970 (طارچيني فراجه قيمت ۹۷۰); (99) Staklena časa, 1 komad, vrijednost 130 (سرچه كاسه ۱ قيمت ۱۳۰); (100) Vezena bošča, vrijednost 159 (نقشلي بوغچه قيمت ۱۵۹) 2.393

20

(101) Naočale, vrijednost 40 (كوزلق قيمت ۴۰); (102) Debelo predivo, 14 komada, vrijednost 531 (قبا اپلك بارچه ۱۴ قيمت ۵۳۱); (103) Ženska anterija sa tri skuta od sari svilenog atlasa, vrijednost 924 (صاري قماش زبون قيمت ۹۲۴); (104) Vezni jagluk, 4 komada x 92, vrijednost 368 (نقشلي ياغلق ۴ في ۳۶۸ قيمت ۹۲); (105) Neobrađeno predivo, vrijednost 195 (حام ۱۹۵ قيمت ۱۹۵); (106) Sufara (arapska početnica s 30. džuzom Kur'ana), vrijednost 59 (سپاره قيمت ۵۹) 2.117

21

(107) Frotirna mahrama, vrijednost 160 (حولي مقرمه قيمت ۱۶۰); (108) Šal za glavu od crvenog brokata, vrijednost 600 (قرمزي ۶۰۰ دييا سرپوش قيمت ۶۰۰); (109) Crveni peštemalj, vrijednost 248 (قرمزي پشتمال قيمت ۲۴۸); (110) Tovarni konj, dorat, 1 grlo, vrijednost 2.700 (طوري باركر رأس ۱ قيمت ۲۷۰۰); (111) Sahan, 3 komada, težine 3 oke i 50 drahmi x 261, vrijednost 687 (صحن ۶۸۷ قيمت ۲۶۱ في ۵۰ درم ۳ قيمت ۲۶۱) 4.395

22

(112) Olovni gulabdan (bočica za ružinu vodicu), vrijednost 72 (قورشون كلابدان قيمت ٧٢); (113) Tepsija težine 5 oka i 1 ½ lodra x 210, vrijednost 1.138 (تپسي قتيه ٥ لدره ١ ١/٢ في ٢١٠ قيمت); (114) Fišekluk, vrijednost 10 (فشقلق قيمت ١٠); (115) Mala jalduzli ćasa, 1 komad, vrijednos 102 (صغير يلدزلي كاسه); (116) Drugi ćilim, vrijednost 951 (دفعه قاليچه قيمت ٩٥١)..... 2.293

23

(117) Ćember sa šamijom, vrijednost 101 (چمبر مع شامي قيمت ١٠١); (118) Drugo terensko keče (filcana prostirka od valjane vune), 1 komad, vrijednost 2.000 (دفعه ميدان كچه سي قيمت ٢٠٠٠); (119) Ćurdija od kašmira, vrijednost 360 (شال كرديه قيمت ٣٦٠); (120) Kaftan od svilenog atlasa, plave boje vode, vrijednost 1.240 (ماء قماش قفتان قيمت ١٢٤٠); (121) Zelena ćatkija (povez za glavu) vezena srmom, vrijednost 1.399 (قلابودانلي يشل چاتقي ١٣٩٩ قيمت)..... 5.100

24

(122) Rabljena sandal-bošča, vrijednost 96 (كهنه صندال بوچه); (123) Sepet-sanduk, vrijednost 100 (سپت صندوق قيمت); (124) Sari svileni atlas, 5 aršina x 320, vrijednost 1.600 (١٠٠); (125) Drugo predivo, 14 komada, vrijednost 425 (دفعه اپلك پارچه ١٤ قيمت ٤٢٥)..... 2.221

25

(126) Rabljena bošča, vrijednost 61 (كهنه بوچه قيمت ٦١); (127) Tatarska kobila, 1 grlo, vrijednost 730 (بيطال رأس ١); (128) Ogledalo, vrijednost 120 (آينه قيمت ١٢٠); (129) Crna kašika, vrijednost 26 (سياه قشوق قيمت ٢٦); (130) Porculanska posuda za šećer, vrijednost 70 (چيني شکر طباعي ٧٠ قيمت); (131) Kristalna zdjela, 1 komad, vrijednost 90 (بلور ٩٠ قيمت)..... 1.097

26

- (132) Komad uda (vrsta mirisavog drveta), vrijednost 43 (عود (مقراص قيمت ٢٠) (پارچه قيمت ٤٣); (133) Kliješta, vrijednost 20 (كفكير مع صابلي طاش ١ قيمت ٢٧٦); (134) Đevdir s usapljenim kamenom, 1 komad, vrijednost 276 (شمعدان قيمت ١٨٠); (135) Šemadan (svijećnjak), vrijednost 180 (كبير سني قيّه ١٢ في ٢٤١ قيمت) 2.892 (٢٨٩٢); (137) Havan, težine 4 oke i 1 ½ lodru x 126 (هاون قيّه ٤ لدره ١٢ قيمت ٥٩٨) 4.009

27

- (138) Velikih harara, 1 par, vrijednost 306 (كبير غرار جفت ١) (قيمت ٣٠٦); (139) Srebrom opšiven(a)...(?), vrijednost 750 (سيم قبلي كچمكه قيمت ٧٥٠); (140) Rabljeni jastuk, vrijednost 60 (كهنه يصدق يوزي قيمت ٦٠); (141) Komadići merdžana (korala), težine 8 drahmi x 15, vrijednost 120 (خرده مرجان درم ٨ في ١٥) (قيمت ١٢٠); (142) Drugi sepet-danduk, vrijednost 180 (دفعه سپت) (صندوق قيمت ١٨٠) 1.416

28

- (143) Druge sitne stvari, vrijednost 36 (دفعه خردوات قيمت ٣٦); (144) Kutija, vrijednost 15 (قوطي قيمت ١٥); (145) Crna testija, vrijednost 17 (سياه دستي قيمت ١٧); (146) Rabljena sofa (sofra-bošča), vrijednost 35 (كهنه صفره قيمت ٣٥); (147) Kesa od štavljene kože, vrijednost 12 (مشين كيسه قيمت ١٢); (148) Vezeni jastuk, vrijednost 113 (نقشلي يصدق قيمت ١١٣) 228

29

- (149) Kutahijska maštrafa, vrijednost 25 (كتاهيه مشربه قيمت ٢٥); (150) Brusanski jastuk, 1 par, vrijednost 2.230 (بروسه (بصدق چفت ١ قيمت ٢٢٣٠); (151) Drugi ćilim, vrijednost 500 (دغه) (قالیچه قيمت ٥٠٠); (152) Druga ćasa, 1 komad, vrijednost 64 (دفعه كاسه ١ قيمت ٦٤); (153) Robinja zvana Anica, vrijednost 135 groša = 32.400 (جاریه بنام عنیچه غروش ١٣٥ قيمت ٣٢٤٠٠) 35.219

30

(154) Rabljena brokatna odora, vrijednost 265 (كهنه دييا جيٽه); (155) Vezena crvena bošča, vrijednost 105 (نقتسلي); (156) Bijela čatkija (povez za glavu) s rubovima vezenim srmom, vrijednost 710 (قلابودان كنارلي بياض); (157) Rabljena šamija, vrijednost 44 (كهنه چاتقي قيمت ۷۱۰); (158) Drugo neobrađeno predivo, vrijednost 312 (دفعه هام اپلك قيمت ۳۱۲) 1.436

31

(159) Odora od mor-čohe ukrašena privjescima od bisera, vrijednost 9.600 (مور چوقه دن انجو شمسه لي جيٽه قيمت ۹۶۰۰); (160) Mali lenger, 3 komada i leden, 1 komad, težine 1 ½ oke x 206, vrijednost 309 (صغير لنكر ۳ مع لکن ۱ قيٽه ۱٫۵ في ۲۰۶ قيمت); (161) Mala tendžera, težine 1 oke i 1 ½ lodre x 240, vrijednost 330 (صغير تنجره قيٽه ۱ لدره ۱٫۵ في ۲۴۰ قيمت ۳۳۰); (162) Ibrik, vrijednost 280 (ابريق قيمت ۲۸۰) 10.519

32

(163) Srebro, 36 drahmi x 24, vrijednost 864 (سيم درم ۳۶ في); (164) Šerbe (manja količina), vrijednost 6 (۲۴ قيمت ۸۶۴); (165) Vreća, 2 komada, vrijednost 60 (شربت پارچه قيمت ۶); (166) Pleteni koš pšenice, 1 šinik, vrijednost 159 (چوال ۲ قيمت ۶۰); (167) Pšenica, 1 šinik, vrijednost 150 (حصر بغداسي شنك ۱ قيمت ۱۵۹); (168) Mlin za biber, vrijednost 17 (بوبر دكرمن قيمت ۱۷) 1.256

33

(169) Bijeli čaršaf, vrijednost 54 (بياض چارشب قيمت ۵۴); (170) Rabljeni jorgan od zelenog atlasa, vrijednost 240 (كهنه پيشل قماش يورغان قيمت ۲۴۰); (171) Janbolija-ćebe, vrijednost 132 (يان بولي كبه سي قيمت ۱۳۲); (172) Šarena ponjava, vrijednost 420 (الاجه پوناوه قيمت ۴۲۰); (173) Kapama ljubičaste boje, vrijednost 980 (مور حطامي قپامه قيمت ۹۸۰) 1.826

34

- (174) Bijela dušema, vrijednost 246 (بیاض دوشمه قیمت ۲۴۶);
 (175) Šerbe-mahrama, vrijednost 241 (شربت مقرمه سي قیمت ۲۴۱);
 (176) Vezene gaće, vrijednost 331 (نقشلي دون قیمت ۳۳۱);
 (177) Pokrivač za glavu od sari-čohe, vrijednost 91 (صاري ۹۱
 چوقه سرپوش قیمت ۹۱);
 (178) Pokrivač za glavu od ala-čohe, vrijednost 130 (آل چوقه سرپوش قیمت ۱۳۰) 1.049

35

- (179) Pokrivač za glavu od crvene čohe, vrijednost 105 (قرمزي چوقه سرپوش قیمت ۱۰۵);
 (180) Gulabdan za šerbe, vrijednost 1.120 (کلابودان شربت قیمت ۱۱۲۰);
 (181) Bakarni havan, težine 2 oke x 191, vrijednost 382 (بقر حواني قيه ۲ في ۳۸۲ قیمت ۳۸۲);
 (182) Bakarne uzengije, 1 par, vrijednost 251 (باقر اوزنكي چفت ۱ قیمت ۲۵۱);
 (183) Željezna kofa, vrijednost 50 (تيمور قوغه قیمت ۵۰) 1.908

36

- (184) Tepsija, 4 lengera i tendžera, težine 5 oka i 50 drahmi x 191, vrijednost 1.151 (تپسي لنکر ۴ و تنجره قيه ۵ درم ۵۰ في ۱۹۱) (قیمت ۱۱۵۱);
 (185) Srebrni prsten, 1 komad, vrijednost 120 (کهنه) (سیم خاتم ۱ قیمت ۱۲۰);
 (186) Rabljena vreća, vrijednost 25 (دفعه چوال قیمت ۲۴);
 (187) Druga vreća (چوال قیمت ۲۵);
 (188) Sitne stvari u sepetu, vrijednost 180 (خردوات در سبت قیمت ۱۸۰) 1.500

37

- (189) Čurdija od atlasa ružičaste boje, opšivena samurovinom, vrijednost 18.000 (کل پنبه قماش سمور پاچه قبلي کرديه قیمت ۱۸۰۰۰);
 (190) Čisto ulje, 10 oka x 40, vrijednost 400 (روغن ساده قيه ۱۰) (في ۴۰ قیمت ۴۰۰);
 (191) Rabljeno ćebe, 2 komada, vrijednost 200 (کهنه کبه ۲ قیمت ۲۰۰);
 (192) Drugo rabljeno ćebe, 2 komada, vrijednost 90 (دفعه کهنه کبه ۲ قیمت ۹۰) 18.690
- Ukupna vrijednost stvari 1-192: 146.726**

38

(193) Menduše s dragim kamenjem i privjescima od bisera, 1 par, vrijednost 12.710 (جواهر كويه چفت ۱ مع أصقي انجو قيمت ۱۲۷۱۰); (194) Zlatni tilsum, težine 7 miskala i 1 drahmu x 900, vrijednost 6.900 (طلسم التون متقال ۷ درم ۱ في ۹۰۰ قيمت ۶۹۰۰); (195) Pokrivač za glavu sa privjescima od bisera, vrijednost 90 groša = 21.600 (انجولي سرپوش غروش ۹۰ قيمت ۲۱۶۰۰) 41.210

39

(196) Srebrna pafta, težine 32 drahme x 40, vrijednost 1.280 (سیم پافته درم ۳۲ في ۴۰ قيمت ۱۲۸۰); (197) Prsten sa smaragdima, 1 komad, vrijednost 7.400 (زمرت خاتم ۱ قيمت ۷۴۰۰); (198) Zlatni tilsum prsten, vrijednost 1.610 (زر طلسم خاتم قيمت ۱۶۱۰); (199) Sačluk s ukrasnim privjescima od bisera, vrijednost 40 ¼ groša = 9.660 (انجو شمسه لي صاچلق غروش ۴۰ ربع ۱ قيمت ۹۶۶۰) 19.950

40

(200) Pafta od plavog stakla, 1 par, vrijednost 3.680 (مينه لي) (پافته چفت ۱ قيمت ۳۶۸۰); (201) Srebrna halhala, vrijednost 21 groš = 5.040 (سیم حلحال غروش ۲۱ قيمت ۵۰۴۰); (202) Sačluk ukrašen srebrnim šljokicama, vrijednost 1.520 (سیم پوللي) (صاچلق قيمت ۱۵۲۰); (203) Biser, 3 miskala i 1 čejrek, tj. ¼ x 1.730, vrijednost 5.478 (انجو متقال ۳ چريك ۱ في ۱۷۳۰ قيمت ۵۴۷۸) 15.718

41

(204) Tirkizni prsten, vrijednost 960 (بيروزه خاتم قيمت ۹۶۰); (205) Prsten s biserom, vrijednost 1.060 (انجولي خاتم قيمت ۱۰۶۰); (206) Srebrni pojas, vrijednost 6.700 (سیم قوشاق قيمت ۶۷۰۰); (207) Drugi biseri, težine 16 ½ miskala x 2.590, vrijednost 42.735 (دفعه انجو متقال ۱۶۲ في ۲۵۹۰ قيمت ۴۲۷۳۵); (208) Probrani dragulji, vrijednost 62 groša = 14.880 (مجوهر) (اصطفان غروش ۶۲ قيمت ۱۴۸۸۰) 66.235

42

(209) Druge mēduše s dragim kamenjem i privjescima od bisera, 1 par, vrijednost 200 groša = 48.000 (دفعه مجوهر کوپه)	
(210) Tirkizni prsten s firuz dijamantima, 2 komada, vrijednost 2.400 (پیروزه)	
(مع فیروز الماسی خاتم قیمت ۲۴۰۰)	50.400
Ukupna vrijednost nakita i dragog kamenja 193-210:	193.613

43

Nekretnine, usjevi, hajvan i plodovi u selu Čekrekčije (املاک و مزروعات و حیوانات و محصولات در قریه چقرقچی)	
(211) Volova, 12 grla x 800, vrijednost 9.600 (کوز رأس ۱۲ فی)	
(212) Krava, 6 grla x 600, vrijednost 3.600 (۸۰۰ قیمت ۹۶۰۰)	
(213) Ovaca, 28 grla x 120, vrijednost 3.360 (قیون رأس ۲۸ فی ۱۲۰ قیمت ۳۳۶۰)	16.560

44

(214) Tele, 1 grlo, vrijednost 100 (طانه رأس ۱ قیمت ۱۰۰)	
(215) Usjevi i plodovi u navedenom selu, vrijednost 60 groša = 14.400 (مزروعات و محصولات در قریه مزبوره غروش ۶۰ قیمت ۱۴۴۰۰)	
(216) Ukupno nekretnina u selu Čekrekčije, vrijednost 500 groša = 120.000 (املاک کلی در قریه چقرقچی)	
(غروش ۵۰۰ قیمت ۱۲۰۰۰۰)	134.500

45

(217) Nekretnine u selu Ravne, vrijednost 480 (املاک در قریه)	
(218) Sitne kućne stvari, vrijednost 400 (راونه قیمت ۴۸۰)	
(219) Na dugu kod čifčije Osmana 4.900 (خردوات منزل قیمت ۴۰۰)	
(220) Na dugu kod zimije Mihajla 4.000 (در نمت چفچی عثمان ۴۹۰۰)	
(221) Na dugu kod zimije Mihata 300 (در نمت نمتی محایلو ۴۰۰۰)	
(در نمت نمتی میحاط ۳۰۰)	10.080

46

Ukupno 211-221	161.140
Ukupna vrijednost ostavine 1-221	
(جميعا یكون مخلفات ۵۰۱۴۷۹)	501.479

(B Pasiva)
(منها الاخراجات)

47

(222) Taksa na diobu 12.535 (رسم قسمت قیمت ۱۲۵۳۵); (223) Kasamija 2.507 (قسامیه ۲۵۰۷); (224) Kalemija 2.507 (قلمیه ۲۵۰۷); (225) Hudamija i eminija 2.507 (خدامیه و امینیه ۲۵۰۷); (226) Ihzarija 1.253 (احضاریه ۱۲۵۳); (227) Kajdija 360 (کیدیّه ۳۶۰); (228) Telalija 6.748 (دلایه ۶۷۴۸) 28.399

48

(229) Bezistandžiji 42 (بزستانجی یه ۴۲); (230) Utvrđeni dug prema Mustafi iz sela Čekrekčija na osnovu svjedočenja šejha hadži Ali-efendije, sina hadži Mustafa-efendijina i hadži Saliha, sina Abdulah-efendijina u iznosu od 2.600 (دين مثبت مصطفى عن قريه جقرقجي بشهادة الشيخ الحاج علي افندي بن الحاج مصطفى افندي والحاج صالح بن عبد الله افندي قیمت ۲۷۰۰) 2.642

49

(231) Utvrđeni dug prema Fatimi, kćerki Abdulahovoj iz sela čifluka Crna Rijeka na osnovu svjedočenja Ahmeda, sina Muhamedovog i Osmana, sina Korkutovog u iznosu od 900 (دين مثبت فاطمه بنت عبد الله عن قريه جفتلك چرنو ريقه بشهادة احمد بم ۹۰۰); (232) Dug prema Muhamedu Spahiji po priznanju nasljednika u iznosu od 3.360 (دين محمّد) (سپاهی باعتراف ورثه قیمت ۳۳۶۰) 4.260

50

(233) Nužni troškovi koje je za spomenutu umrlu svojom rukom platio izvršilac (njene) oporuke (vasi) Ibrahim-baša u iznosu od 2.922 (مصارف لازمه متوفاة مزبوره بدست وصي ابراهيم) (بشه قیمت ۲۹۲۲); (234) Dug prema slugi Aliji po priznanju nasljednika u iznosu od 1.500 (دين خدمتکار علي باعتراف ورثه) (قیمت ۱۵۰۰); (235) Dug prema Popara-zade Mehmed-baši po priznanju nasljednika u iznosu od 200 (دين پوپاره زاده محمد بشه) (باعتراف ورثه قیمت ۲۰۰) 4.622

51

(236) Dug prema zimiji Luki po priznanju nasljednika u iznosu od 200 (دين ذمي لوفه باعتراف ورثه قيمت ٢٠٠); (237) Dug prema Visočaninu Salčinu po priznanju nasljednika u iznosu od 800 (دين ويسوقه لي صالحين باعتراف ورثه قيمت ٨٠٠); (238) Dug prema hadži Ismailu po priznanju nasljednika u iznosu od 520 (دين الحاج اسماعيل باعتراف ورثه قيمت ٥٢٠); (239) Dug prema Fatima-hatun po priznanju nasljednika u iznosu od 1.000 (دين فاطمه خاتون باعتراف ورثه قيمت ١٠٠٠) 2.520

52

(240) Dug prema berberu Ahmedu po priznanju nasljednika u iznosu od 300 (دين بربر احمد باعتراف ورثه قيمت ٣٠٠); (241) Dug prema sluškinji Fatimi po priznanju nasljednika u iznosu od 400 (دين خدمتكار فاطمه باعتراف ورثه قيمت ٤٠٠); (242) Dug prema Mehmedu Spahiji za platu po priznanju nasljednika u iznosu od 600 (دين محمد سپاهي عن اجرت باعتراف ورثه قيمت ٦٠٠); (243) Dug prema terziji Salihu po priznanju nasljednika u iznosu od 240 (دين درزي صالح باعتراف ورثه قيمت ٢٤٠) 1.540

53

(244) Dug prema Raković hadži Salihu po priznanju nasljednika u iznosu od 600 (دين راقو او علي الحاج صالح باعتراف) (ورثه قيمت ٦٠٠); (245) Navedene Muradhana, Izethana i Devlethana preko svoga zastupnika su tražile 720 groša za ustupanje čifluka Biosko. Po sporazumu, navedene su dobile 420 groša = 100.800 (مزبوروات مرادخانه وعزخانه ودولتخانه) طرفلرندن بيوسقه چفتلكك ثمن وبدل فراغي اولمق اوزره بالوكاله ادعا اولنان يدي يوز يكرمي غروشدن بطريق الصلح مزبوروات ايجون النان درت يوز (يكرمي غروش قيمت ١٠٠٨٠٠) 101.400

54

Ukupno odbitaka za dugove i troškove 222-245
(جميعا يكون ديون ومصارف) 153.501

55

Ostatak (الباقى) 347.978

56

Od toga odbitak 1/3 na ime oporuke umrle (منها اخراج ثلث با وصيت متوفيه)	115.992
---	---------

57

Ostatak za podjelu među nasljednicima (صح الباقي للتقسيم بين الورثة)	231.986
---	---------

58

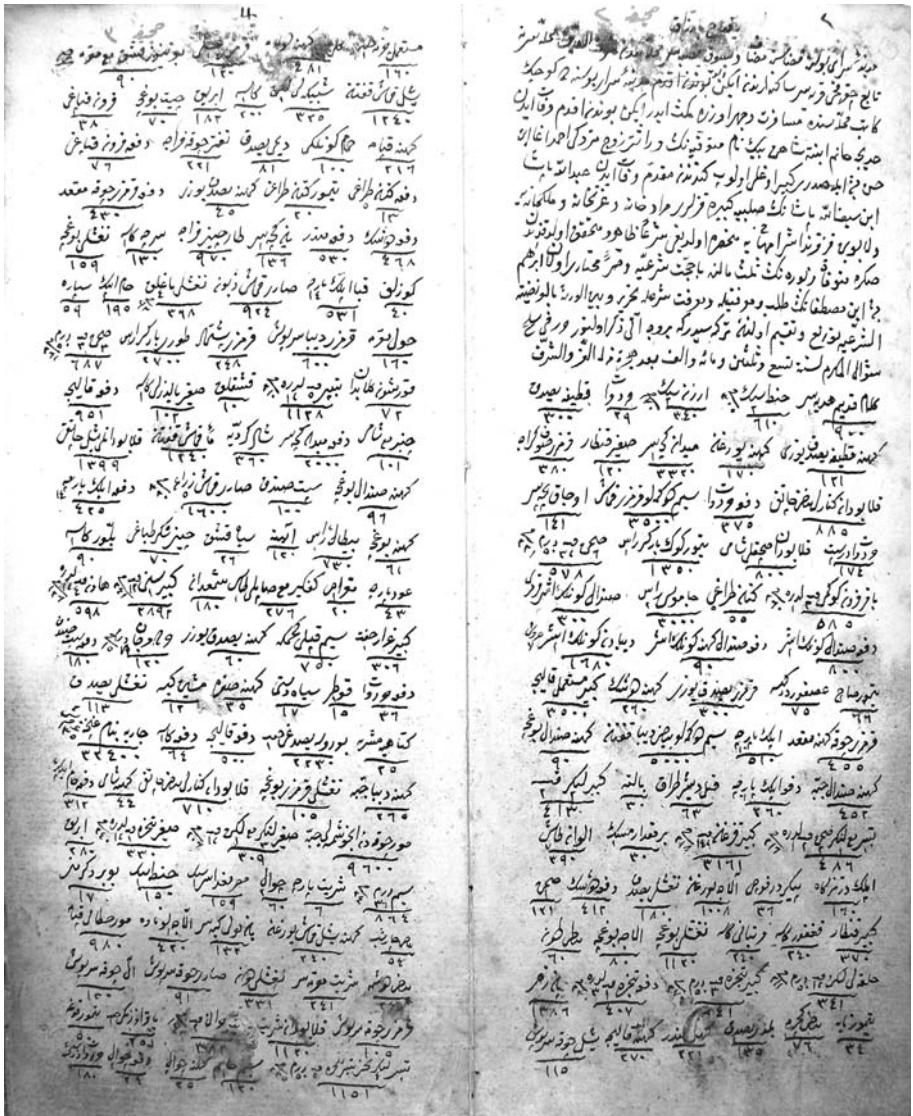
Mužev dio (حصه الزوج)	57.996
Dio Muradhane, kćerke od sina (حصه بنت الابن مرادخانه)	51.552
Dio Izethane, kćerke od sina (حصه بنت الابن عزتخانه)	51.552

59

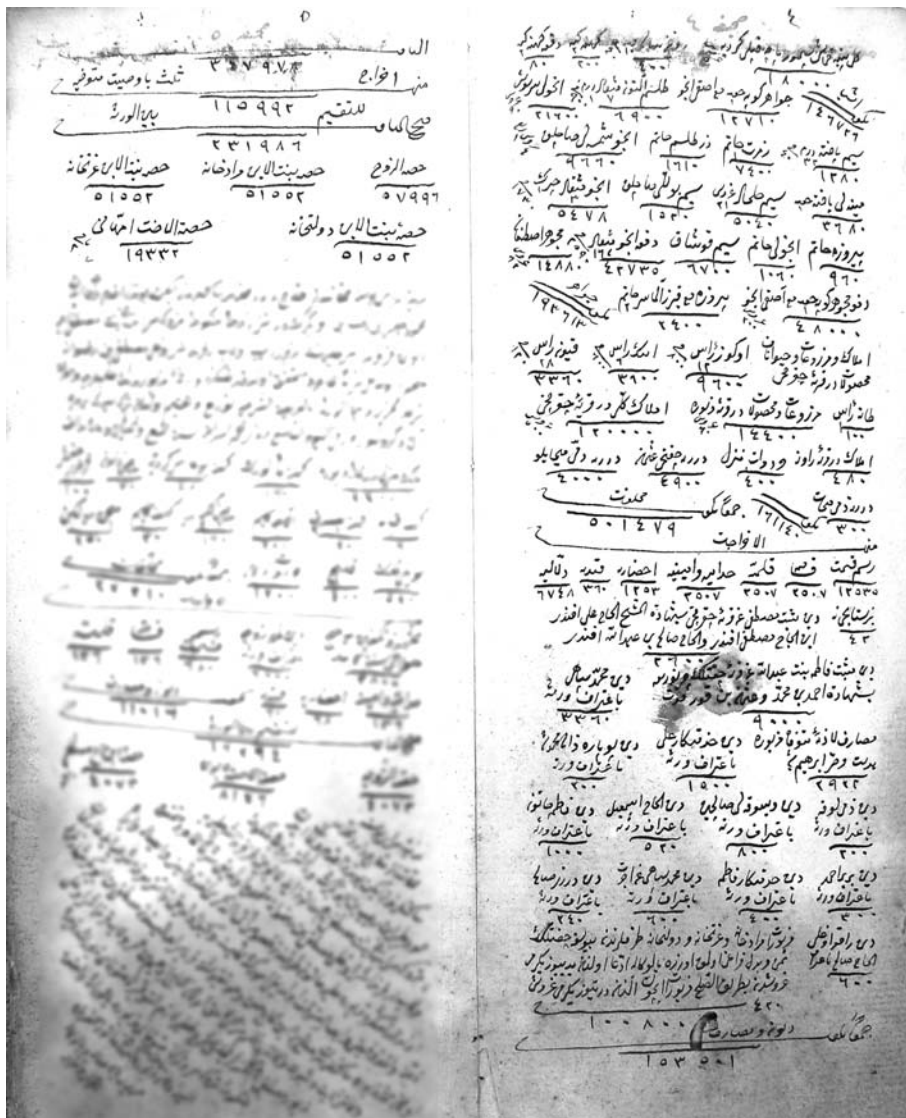
Dio Devlethane, kćerke od sina (حصه بنت الابن دولتخانه)	51.552
Dio sestre Umihane (حصه الأخت امهاني)	19.332
Ostatak (باقي)	2

Iz gore navedenog popisa ostavine vidi se da je Hatidža-hanuma iza sebe ostavila veliko bogatstvo, koje je putem Sarajevskog šerijatskog suda procijenjeno na 501.479 akči. Njene stvari, odjeća i pokućstvo procijenjeni su na 146.728 akči, nakit i dragocjenosti na 193.613 akči, a nekretnine, usjevi, hajvan i plodovi sa zemlje u selima Čekrekčije i Ravne kod Visokog na 161.140 akči. O kakvom bogatstvu je riječ, najbolje se može vidjeti po tome da je vrijednost njenih bisera procijenjena na 42.735 akči, za koje se moglo kupiti preko 50 bikova, a samo jednog para međuša s dragim kamenjem na 48.000 akči, za koje se moglo kupiti stado od 400 ovaca, krdo od 80 krava ili preko 125 šinika pšenice. Neki predmeti (posude, odjeća i nakit) koje je iza sebe ostavila potječu, ne samo iz Istanbula, Šama, Jemena i Misira, nego i iz Venecije, Beča, Indije, Kine, pa čak i Mertebana (u današnjem Mijanmaru).

Odakle potječe to silno bogatstvo i raskoš, najbolji odgovor nude gore navedeni diplomatski i sudski dokumenti, u kojima se govori o njenom prvom mužu Sejfullah-paši.

Popis ostavine Hatidža-hanume iz 1727. godine, Sidžil br. 4, u GHb, str. 2-3.

Nastavak popisa ostavine Hatidža-hanume iz 1727. godine, Sidžil br. 4, u GHb, str. 4-5.

Probate list of one pasha's daughter from 1727

(Summary)

The paper provides an analysis of the list and distribution of the estate of deceased madam Hatidža, daughter of Šahin-pasha Glasinčanin, as well as of other unpublished documents from the 17th and beginning of 18th century. It explains family and in-law relationships among several important historical Bosnian figures who occupied high ranking and statesmen positions, and corrects some false interpretations contained in our historical literature, not only regarding their origin but their names too. The paper indisputably proves that her first husband, Sejfullah-pasha, Herzegovinian sanjak-bey and Bosnian beylerbey did not originate from Maglaj or Tešanj but from Glasinac and that his name was not Sefer-pasha. Madam Hatidža was a sister of Hajdar-bey Šahinpašić, the deftedar of Temishvar, and mother of Abdullah-pasha, sanjakkbey of Skopje, and mother-in-law of Ferhad-bey Ferhatpašić, captain of Banja Luka who was čehaja of her first husband Sejfullah-pasha. After Sejfullah-pasha's death, madam Hatidža married Ahmed-agma, son of Hasan-basha from the village of Čekrekčije near Visoko who appeared as her inheritor.